

V Ljubljani, dne 15. aprila 1911.

Vsebina:

1. <i>Augustin Požegar</i> : Misli o reformi ljudske šole. (Dalje.)	97
2. <i>Pav. Fleré</i> : H. Scharrelmann. (Dalje.)	104
4. <i>Drag. Humek</i> : Risanje in rokotvorni pouk. (Dalje.)	110
3. Srednje šole na Pruskem	114
4. <i>J. K.</i> : Tuberkuloza. (Konec.)	118
6. Razgled.	
Časopisni vpogled	121
Šolske in učiteljske vesti	125
Višješolski vestnik	126
Šolstvo na slovanskem jugu	127
Razne vesti	127
Mala poročila	128

Javůrekova

Lichtnekrův

Palestina s ptičje perspektive

Stroj za demonstracijo o stalnosti lege trdnih teles.

Brez konkurence! Franko z zavojem 11 K.

Pločevinaste škatlice za rudnine.

odobrena od ministrstva à 14 K;
napeta na palice 15 K.

85×85 — 30 v; 100×75 — 30 v;
100×150 — 40 vln.

Pošilja F. B. Škorpi, strokovni učitelj in urednik v Prazi VII.

POPOTNIK

izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih in
stane na leto 6 K, pol leta 3 K, četrť leta

::

1 K 50 v. Posamezni zvezki stanejo 50 v.

::

Naročnino in reklamacije

sprejema „Zavezin“ blagajnik Fr. Luznar v
Kranju. — Rokopise je pošiljati ravnatelju

::

M. J. Neratu v Maribor, Meščanska cesta (Bürgerstraße) šteř. 6

::

::

Za uredništvo odgovoren: Anton Sterlekar.

::

Misli o reformi ljudske šole.

Piše Avguštin Požegar.

(Dalje.)

A med tem, ko smo ljudskošolski učitelji prepričani, da duh vlada in vodi svet, trde drugi, da množicam ljudstva ni treba posebne duševne naobrazenosti. Obenem, pa predbacivajo isti ljudje ljudski šoli, da ne odgaja. Takšno nasprotovanje napram ljudski šoli ni in ne more biti pri razsodnih ljudeh resnega pomena, vsekakor pa je zelo nevarno, kadar dobijo odločilno besedo pri reformiranju ljudske šole osebe, ki ne morejo shvatati naloge ljudske šole ali pa je pojmovati nočejo. Koliko psihološkega ozadja se nam tukaj odpira.

Ljudska šola ne odgaja. To so tako splošne in tako široke besede, da povedo obenem vse in nič. Otroka ne odgaja samo šola, odgaja ga marveč vsa njegova izvenšolska okolica. Poglejmo si stvar natančneje. Vzemimo n. pr. boj zoper uživanje alkohola. Pijančevanje je gotovo prikazen, ki bi jo naj zasledoval, zavračal in odpravljaj vsak človek. Močno gibanje proti alkoholu je nastalo na vseh koncih in krajih, a čimbolj se ga zdržijo eni, tembolj se ga oklepajo drugi. Recimo pa, da bi postali vsi učitelji abstinenti. Zaraditega se ne bo dvignila splošna moralnost med ljudstvom. Kmetiskim delavcem in težakom je alkohol užitek, ki ga ne bodo hoteli opustiti nikdar. In kdo ne ve, da je nekaterim slojem človeške družbe poraba velikih množin alkoholnih pijač zelo všeč iz teh ali iz drugih ozirrov? Vaški učitelj, ki bi se hotel postaviti v tem oziru proti ljudstvu, bi se osmešil in si ustvaril neprijetno stališče. Ako pa bi se pridružil vaškemu pijančevanju, bi prišel seveda še na slabše. Nesmiselno je, delovati za pridobivanje opojnih pijač iz gospodarskih ozirrov, na drugi strani pa nastopati potom pouka ali predavanja proti uživanju alkohola.

To, kar tukaj navajam, ne spada neposredno v misel o reformi ljudske šole. Posredno pa gotovo. Šola ne odgaja. Če postane učenec v poznejših letih pijanec, tega ni zakrivil učitelj, ne šola. Vendar pa ljudje

radi iščejo vseh nelepих navad uzroke pri ljudski šoli. Stvar je takšna. Cerkev in šola sta instituciji ali napravi, ki imata zgolj duševen posel z izpopolnjevanjem človeka. Cerkev vršuje svoj posel nemoteno, držeč se božjih postav. Kljub temu se ji ne posreči, da bi bilo človeštvo kdaj popolno. Načela in principi šolskega delovanja so ravno tako osnovani na temeljih zdrave pameti, ki jo je dal Stvarnik človeku. A pamet na sebi je v življenju delujoča še le takrat, ako jo spremlja bister razum tega, kar človeka živi in obdaja. V to pa je treba intenzivne šole, ne samo čitanja, pisanja in računanja, ki so le spretnosti, nikdar pa ne življenski nazori. Kar sem ravnokar navedel, potrdi n. pr. Rosegger s sledečimi besedami: „Von eurem Haupte die Weisheit, von eurem Herzen die Güte, das, ihr Lehrer, vererbe den vertrauenden Kindern, den Bürgern künftiger Zeiten.“ Učitelj naj bi bil moder ter v srcu dober. Modrosti pa si ne moremo misliti brez učenosti in srčne dobrote ne brez uvidnosti v človeško življenje. Zato zahtevamo učitelji večjo duševno naobrazbo. A kaj mislijo drugi o potrebi višje učiteljske naobrazbe, smo povedali že prej. Povsod nam kažejo akademično izobrazbo kot nekaj velikega, a ne vemo zakaj tako, ako je drugim ne privoščijo. Kdo ne vidi tukaj precejšnje mere skrite sebičnosti, morebiti tudi baharije in nizkotne prevzetije? In v licu takšnih znamenj hočemo govoriti o reformi ljudske šole v naprednem smislu?

Dobil sem tekom mnogih let čuden utisk o kakovosti javnega življenjskega duha. Vsak je za svojo osebo nezmotljiv in vsak popravlja hibe na sosedu in pogreške na javnih naredbah. To stvari in tvori duševno življenje v smeri napredovanja, a tudi nazadovanja. Ker pa želi od šole vsak človek največjo mero mogoče popolnosti, zato jo vsak ceni in sodi. Pri tem pa moti posameznik posameznika, stan drugi stan, olikanec ne-olikanca, bogatec reveža itd.

Cerkev želi od šole mnogo verouka, kmet pouka v poljedelstvu, rokodelce priprave na njegov poklic, armada odgoje v domoljubju in telesne čilosti itd. V najnovejši dobi hočemo uvesti v šolo ozir na narodnost in politiko. Kako daleč bomo zabredli s politiko v šoli, o tem nas bo poučila prihodnost. A že danes slobodno rečemo: „Če se bodo misli in ideje novodobnih šolskih reformatorjev dobro obnesle, bo to njih zaslug. Ako pa bodo nastopile slabe posledice, bodo na njih krivi učitelji in ljudska šola in začelo se bo novo reformiranje.“

Ker zahtevajo nekateri uvedbo politike v ljudsko šolo, bo treba to zahtevo pogledati natančneje. Najprej ne smemo zabiti resnice, da politika ne pozna morale in da že zaradi tega ne spada v šolo. Toda izgovor vedno velja. Saj nočejo uvesti tiste grde, strastne politike, ampak le „zdravo“ politiko. A katera politika je zdrava?

V Mitterdorfu na Zg. Štajerskem so blagoslavliali in otvarjali tri-razredno ljudsko šolo. Nemškonnarodni poslanec je pozival navzoče uči-

telje, da naj povedo otrokom, da so Nemci, člani ljudstva, ki ima v zgodovini Avstrije prvo mesto in ki mu pripada vladarska hiša. — S stališča politike je mislil in govoril, a za šolske otroke ne kaže, da bi spoznavali razločke narodov v povedani smeri. Tako je lahko mogoče, da se sovražijo že otroci vsled narodnostnih čutov. Kadar pa se vsled tega godijo izgredi, ne misli nikdo na prvotne krivce, ampak le na učitelje, na ljudsko šolo, na odgojo. In to je pravcato prokletstvo, da vsakdo hoče npravno popolno šolo, a vsakdo jo razdira.

Toliko sem moral povedati tukaj, drugače bi kdo mislil, da res le ljudska šola ne odgaja, a da je vse drugo v redu. Jaz mislim nasprotno in trdim, da baš šola odgaja, in da jo vse drugo v njenem delovanju zavira in moti. Mogoče je tudi, da se ne misli na odgojo sploh, ampak le na odgojo do dela, ki se otrokom v ljudski šoli ne ponuja tako, kakor ga želijo reformatorji kot pravi, odkriti in iskreni prijatelji kmetškega ljudstva. Da je res misliti le na to panogo splošne odgoje, to kaže tožba reformatorjev, da manjka kmetским ljudem veselje do poklica in da si radi iščejo drugi posel. Res je tako, a ne povsod v isti in enaki meri.

Moje razmotrivanje nima namena, ostati samo obrambno. Pozneje bom prišel tudi do pozitivnih reformnih misli. Vendar pa ne smemo molčati, kadar se ljudski šoli predbaciva, da ne zna in ne ve vcepiti šolskim otrokom poklicnega veselja in da je ona kriva, da se ne držijo ljudje v večjem številu kmetiških opravkov. Tem manj ne smemo molčati, ker pravih uzrokov na tej prikazni nikdo ne razkrije in ker hočejo poriniti maso ljudstva tja, kjer je že zdavna bila in kjer danes noče biti. O toku in teku ljudstva v mesta smo nekoliko že slišali. In rekli smo, da ljudska šola ni kriva nič, ako zapuščajo dečki in dekleta življenje na kmetih. Omenili smo takrat, da vlečejo v mesto najbolj mičnosti mestnega življenja, boljši zaslužki ob lajšem delu i. dr. Razen teh uzrokov toka ljudi v mesta so uzroki še tudi drugod, le ne pri ljudski šoli. In tej bi jaz pripisal le toliko sokrivde na rastočem pomanjkanju gospodarskih delavcev, da jim podaje neko mero samozavesti in samopomožnosti. A tega ljudski šoli ne smemo šteti na slabo, če stojimo na stališču človeštva, kakor ga nas uči krščanstvo.

Kdor pazno gleda življenje na kmetih, najde marsikaj, kar mu pojasni neprijetne razmere pri posestnikih. Vzemimo slučaj. Kmet ima n. pr. 6 otrok. Dokler so otroci mali, pomagajo kmetu — roditeljem — kolikor pač zamorejo. Posebne razlike med malimi otroci ne delajo ne starši ne otroci med seboj. A drugačna je stvar, kadar otroci dorastejo. Prvorojenec ima neko predveljavo in predpravoico pred in nad mlajšimi brati in sestrami. Že to je nekaj, kar mlajši otroci težko prenašajo. Kmalu nastanejo nesporazumnosti in prepiri. Mlajši nočejo služiti najstarejšemu, ker čutijo, da navaja vodo na svoj mlin. Nagon samoobdržnosti se oglašča vedno bolj.

Mlajši otroci zapustijo domačijo in gredo tje, kjer so med tujci in uživajo učinke lastnega dela sami.

Posestnik oče izgubi na tak način delavske moči. Ne more več vsega pregledovati in obdelovati. Del njiv itd. začne zanemarjati. Gospodarstvo ne more napredovati in to napolni posestnika s čutom nezadovoljnosti, morebiti celo z jezo in obupom. Tako v enem slučaju. V drugem slučaju postane prvorojenec polnoleten, oče pa star in za gospodarske skrbi slab. Najstarejši sin stopi v zakonski stan, prevzame posestvo in izplača bratom dotične dedščine. A kaj naj storijo ti? Odití morajo od domačije. Gotovo je dedno pravo na kmetih mnogo krivo na tem, da gre mnogo mladih ljudi v mesta.

Zanimivo je tudi opazovati, da se godi tako tudi pri velikih posestnikih, ki bi lahko razdelili posestvo med svoje otroke. A tega nočejo. Kaže se neko stremljenje po zdržanju, oziroma pomnoženju že itak velikih posestev v eni roki. Na tak način naj bi bilo število posestnikov vedno manjše, a število odvisnih delavcev vedno večje. Če pomislimo, da je človeku prirojen nagon do samostalnosti, potem nastane vprašanje, je li množenje zemljiščnih posestev v eni roki zdravo znamenje za soglasno družabno življenje ali ne. Meni se dozdeva, da bi bilo boljše, ako bi bilo na kmetih več manjših posestnikov, ki bi svoje reči lahko pregledali in umno oskrbovali, a pri tem uživali dobrote samostalnega gospodarstva.

Reforma ljudske šole, ki hoče potom odgoje veselje do kmetiskih opravkov zbuditi, duševno obzorje delavcev pa znižati, ne bo žela sreče, saj za trajno dobo ne. Siliti koga v delo s tem, da se mu prikrajšajo sposobnosti za poljuben poklic in prikrojijo le za določen poklic, ni naravno in tudi ne nravno. Mnogo srečnejša je misel, da bi se dedno pravo na primerni način spremenilo, nerazdelnost posestev saj do zdrave mere odpravila.

Pa ta želja, lepa za ene, grda za druge, ne bo upoštevana. Le šola naj popravi vse. Kdor mnogo ima, še več želi. Spominjam se slučajja, da si je prihranil delavec toliko, da bi si kupil njivo. Pa ni je dobil. Imovita posestnica, ki je vedno tožila o pomanjkanju delavcev ter o visokih davkih, je zahtevala za njivo takšno vsoto, ki je dotični kupec ni mogel spraviti. Nevoljen je bil ter prodal vse svoje malo imetje in odšel v Maribor, kjer slušbuje danes kot hišnik. Premalo srca imamo in na to stran še bo treba reforme, a ne nazaj in navzdol, ampak naprej in navzgor.

Toda zasledujmo stvar še nadalje. Hlapec, dekla, delavec na kmetih pri današnjih razmerah nima upanja, da bi postal kdaj svoj gospodar. Nima upanja, da bi imel svojo obitelj, ženo in otroke. In to spravi posie do vsklika: „Kaj hočem na deželi do smrti, šel bom v mesto“. Da takšni reveži ne najdejo v mestih zaželjene sreče, je resnica. A resnica je tudi, da prihajajo pozneje obiskat stare znance na deželi in da kažejo lep po-

boljšek duševnega in telesnega stanja. Mesto ponuja zraven dolžnostnih opravkov tudi umestno mero prostosti, ki človeku najboljše de. Razvedrilo mora biti, najsi bomo še tako resni. A kmetski posli in delavci delajo ponekod skoraj brez nehanja. Le ob nedeljah in praznikih gredo k službi božji, a če se ne vrnejo v določenem času, čaka jih graja in zmerjanje. Je li to prav ali ne, o tem ne bomo premišljevali, a toliko vemo, da teži človek tudi v družbo in da primerna družba človeka veseli in lika.

Hlapci in dekle živijo v popolni odvisnosti od gospodarja. Dokler je ta odvisnost neobčutljiva, je razmerje med gospodarjem in posli še dobro. A kakor hitro hoče izkoriščati eden drugega, takrat je miru in sloge konec. Ako noče hlapec v hlevu spati in če zahteva perilo na posteljo, je to že preveč in razpor se prične. Ako pa zahteva gospodar, da mora hlapec ali dekla vstati radi nujnih opravkov prav zgodaj, se zdi to hlapcu ali dekli nadložno. In če se zahteva to večkrat, potem raste nevolja, služba se odpove in sreča se išče drugod. Ljudje so prenapeti, preobčutljivi na vseh straneh in to je vzrok tolike nezadovoljnosti v človeški družbi. A odkod izvirata prenapetost in občutljivost? Prevelika skrb za lastni „jaz“ je menda vzrok obema. In prevelika skrb za lastni „jaz“ je posledica pretiranega realizma, ki služi sebičnosti.

V nižjeavstrijskem deželnem zboru je rekel poslanec Bauchinger: „Man muß die Aufklärung durch die Schule aufhalten, um Knechte und Mägde zu erhalten.“ Da ta misel ni krščanska, je resnica. Vendar pa ima nekaj na sebi. Resnica je gotovo, da je težje imeti in držati prosvitljene hlapce, dekle in delavce. Ti zahtevajo in pričakujejo boljše ravnanje, a zavedati se morajo tudi tembolj dolžnosti do dela, zvestobe do gospodarja. Ne smemo pa misliti, da je prav, ako gospodar svoje posle in delavce tika, a ti njega vikajo. Čast in spoštovanje, komur gre čast in spoštovanje — a čast in spoštovanje gre vsakomur, kdor ni radi podlosti označen.

In še več. Na kmetih imajo hlapci in dekle jako žalostno stanje, ako zbolijo. Pusti se jih mnogokrat popolnoma brez zadostne postrežbe, brez pomoči, v sili brez zdravnika. Res je, da stane zdravniška pomoč na kmete prav mnogo. A res je vendar tudi, da zahtevajo to človeštveni oziri. Da se pošlje po duhovnika, je potrebno in lepo, a lepo in potrebno je tudi, da pomagamo bolniku z zdravnikom. Mislim, da je to najlepše telesno dobro delo, ki bolnika tolaži in zdravi, drugače pa žalosti in mori.

Več človeštva, več humanizma, več altruizma je treba med ljudstvo, da bo rastlo medsebojno spoštovanje in medsebojna skrb, da bomo delali eden za vse in vsi za enega. Takrat se bodo čutili ljudje srečne povsod in ne bodo hrepenili po mestni civilizaciji, ki čestokrat le vara in slepi.

Da bi pa dosegli takšno stopnjo človeškega mišljenja in dejanja, ne zadostuje le prelepa zapoved „Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe“. Marsikdo ljubi sebe tako močno, da ne ostane za bližnika ni iskrica lju-

bezni. Zato bi bilo skoraj boljše, da bi rekli: „Ljubi sebe, kakor svojega bližnjega“. Toda besede, le besede, ne zadostujejo. Njih lepoto in resnico moramo spoznati iz spoznanja človeške usode v raznih življenjskih položajih in razmerah. Če nismo imeli prilike, čutiti tedaj s sosedom, potem se sočutje ni moglo gojiti. In radi tega mora učitelj živeti v sočutni stiki s šolskimi otroci in z doraslimi. Zato je temboljše, ako je doba rednega občevarja učitelja in učencev daljša. Gojitev intelekta in čustvovanja zahteva mnogo časa, družabne čednosti pa se pridobe le potem dolgega, neprisilnega občevarja gojencev z odgojevatelji.

To dejstvo me privede do reforme ljudske šole, kakor si jo želijo dr. Steinwender, Kleinpeter, Gurlitt in strokovnjak Kerschensteiner. Poudarjam pa še zopet, da ne mislim izpregovoriti o njihovih težnjah šolsko-politiške besede. Učitelja sploh mora bolj zanimati psihološki motiv reforme, kakor nje politiška stran.

Šolska obveznost naj pričenja z izpolnjenim 7. letom in traja 6 polnih let. Kogar ni zapustil spomin, ve, da se je govorilo pred nekaj leti o 7 letni šolski dobi. Danes smo prišli že na 6 let, kajti oni privesek 2letne nadaljevalne šole ima le nek poseben namen. Da začnejo otroci šolo obiskovati še le s 7. letom, zato govori baje povprečna nezrelost otrok na koncu 6. leta, ozir. v začetku 7. leta. Sedaj službujem že 23. leto in lahko rečem, da sem našel 6letnih, za šolo nezrelih otrok tako malo, da niti ne verujem na nezrelost. Kjer so ljudje vneti za šolo, kjer resno upoštevajo nje potrebo in veljavo, tam ni nezrelih otrok. Pripeljejo otroke še celo pred koncem 6. življenjskega leta. Kjer pa ni vnetosti in stvarnega čislanja do šole, tamkaj so otroci začetkom šolske dobe nezreli, med šolsko dobo bolni in za delo potrebni, zadnje leto preveliki na telesu in „dorzoreli“ na duhu. Komur je šola breme, ga nosi težko in najde vedno izgovore. Mogoče, da se varam v posameznih slučajih. V splošnosti pa vztrajam pri trditvi, da je pretveza nezrelosti le sredstvo, da se olajša šolsko breme. Možata odkritost manjka. Otroci naj bi obiskali šolo 6 polnih let. Ne bodo jo obiskali 6 polnih let tisti, ki jo nočejo obiskati, ki jo morajo obiskati. Bolni in bolehavei bodo vedno in šolskega obiskovanja bodo v resnici imeli le 4 leta. Otroci ne bodo redno prihajali v šolo, starši pa bodo pridno delovali na daljno krajšanje šolske dobe, seveda na dobro gospodarskega napredka. In to je prokletstvo, da se ne more dvigniti človek od zemskih tal in da ne šteje tega, kar ne zveni. Korakati navzdol je lahko, a korakati navzgor je breme.

In kaj bomo opravili učitelji v dobi 6 let v razredih, ki štejejo 60 do 80 in več učencev in 3 do 5 ali celo 6 let skupaj? To bo naša naloga in stvar, da odgovorimo na vprašanje. Ljudje bodo kakor danes pričakovali od šole vse. Ne mislite, da bo zadoščala na dolgo časa. Rekli bodo, da se uče otroci premalo. Nekateri bodo čutili zaostajanje otrok kot

zlo in bodo kazali na prejšnjo šolo, ki je posredovala več znanja. Drugim bo v notranjosti prav, da se ljudje malo nauče, a na zunaj bodo kazali na šolske nedostatnosti. Res prava gluma je odkrito in zahrbtno barantanje z ljudsko šolo, ki ima vendar v državi in človeški družbi prvo mesto, če hočemo kulturno napredovati.

Šole, ki so štiri in večrazredne, ne bodo zaostale v tisti meri, kakor ena- do trirazrednice. V 3 do 4 letih se otroci komaj naučijo čitati, pisati in računati za najnujnejše potrebe. Ne smemo prezreti, da kmetski otroci nimajo prilike, delati za šolo kakor mestni. Gojitev realij se bo skrčila na najmanjšo mero, ali bo izostala celo. Na tak način se bo skrčilo duševno obzorje prebivalstva mnogih krajev, a mestne šole bodo skrbele za večje znanje mestnih prebivalcev. Razlika med naobraženostjo meščanov in kmetov bo rastla in tako bo prišlo do nesoglasnosti med državljani, ki ne bodo prinašala nobene sreče.

Toda ni dovolj skrčenje šolske dobe od 8 na 6 let. Govori se tudi o poldnevnem pouku. Kjer bodo upeljali poldnevni pouk, bodo torej otroci obiskali šolo le 3 leta. Poldnevni pouk pa bodo upeljali tamkaj, kjer bodo to želeli in hoteli krajni šolski sveti in dotične občine. Kdor pozna razmere in mišljenje na deželi, tisti ne more reči, da bi do poldnevne šole bila težka pot. In kako lepo se ljudstvu napoveduje in narekuje, kaj opraviči poldnevni pouk. Vremenske in cestne razmere so najbolj merodajne. Oče, ki n. pr. sedaj misli, da mora poslati otroka v šolo, četudi malo deži ali sneži, bo prihodnjič pustil otroka doma, ker je slabo vreme in blatna pot. Drugi oče bo storil tudi tako. Kmalu bo nastalo v občini javno mnenje, da je za dotični kraj najboljši poldnevni pouk. Po javnem mnenju se bo ravnal občinski zastop in krajni šolski svet ter sklenil upeljavo poldnevnega pouka. Takšna reforma ljudske šole morala bi biti na vse strani usodepolna, skoraj bi rekel katastrofalna. Mislim, da oziri na druge države tega ne bodo dopustili. Človeku se vri- vajo v tej zadevi prav čudne misli. Kako je namreč mogoče, da se pre- puste tako važne odločitve najnižjim šolskim oblastim, ki povprek nimajo in ne morejo imeti dovolj razsodnosti glede na pouk in odgojo? Mož, ki živi v ozkem krogu, vendar ne ve, kakšen pomen ima naobrazba posa- meznega državljana za daljno javnost. On nazira in vidi vse le v luči svojih interesov in ne bilo bi jih malo, ki bi ne rekli nič, če bi šole sploh ne bilo. Ne poznam nobene druge inštitucije v državi, o kateri bi zamogle najnižje inštanace tako pomembno sklepati. Res je, da občine plačujejo in zdržujejo šole. A ravno iz tega sledi, da jo morajo kakor najbolj mogoče rabiti, ne pa prazno pustiti. Sicer pa plačujemo vsi tudi vse druge javne naprave, in vendar nimamo tam nobene sklepalne besede. Kaj bi rekel n. pr. vojni mi- nister, ako bi veljalo takole: „Doba vojaške službe traja dve leti. Ako pa občine želijo in sklenejo, lahko služijo vojaki iz dotične občine le eno leto.“

Kmet, ki ima mnogo poslov, ne more prepuščati njim, da postopajo pri opravih celo poljubno. To je le mogoče, če so popolnoma v dotičnem delu izurjeni in zanesljivi. Posli in delavci morajo gospodarjeve naredbe upoštevati, če tudi mislijo, da sami ukrepajo pravilno. Tako si mislim stvar tudi pri šoli. Postava za uk ima ščititi vse šolstvo in gledati na to, da se ne krši smoter šolstva po sklepih podrejenih oblasti. Smoter šolstva pa ne more biti neobiskovanje šole, ampak polno obiskovanje šole do predpisanega časa.

Zadji dve leti šolske dobe naj se ozirata osobito na uk v gospodarstvu. Ta želja ni nova, ker je to zahteva sedaj veljavnih učnih načrtov. Pa odgovorite mi na vprašanje: Kako in kaj bode poučeval učitelj na eno-razredni šoli o gospodarstvu pri 6 letni šolski dobi in pri poldnevnem pouku? To so vendar le lepe želje, ki jih ne bo mogel izpolniti noben učitelj in nikdo drugi. In gospodarstvo? Gospodarstvo je vse mišljenje, delanje in ravnanje z namenom pridobivanja ali ohranjanja veljav. Gospodarimo v sobi, v kuhinji, v hlevu, v kleti, na polju itd. Ne morem si misliti, kje naj bi začel in kje nehal s poukom o gospodarstvu pri otrocih, ki so stari 8, 9, 10 let. Vem, da si mislite, da sem neokreten. Pa nisem. Mnogo, mnogo gospodarskih misli se da povedati vsak dan pri tej in drugi priliki, a pouk o gospodarstvu kot poseben predmet ne more veljati v ljudski šoli. Za to stroko se mi zdijo otroci nezreli; morebiti jo deloma umejo, a resno ne upoštevajo. Vidijo sicer, da je za obleko, škornje in drugo škoda, če jih kvarijo, a če jim to enkrat in večkrat poveš in prepoveš, vendar jo trgajo zopet, dokler ne čutijo bremena lastnih skrbi.

(Dalje.)

H. Scharrelmann.

(Pav. Flerè.)

(Dalje.)

V. „Ne, kar se je jasno spoznalo, v razumu prebavilo, ampak kar se slutilo, le temno gledalo, ima v človeškem življenju najgloblji vtis,“ pravi Denoir — in pod tem mottom je napisal Scharrelmann „R a z n o - v r s t n a k r i v o v e r s t v a i n n e j a s n e m i s l i“.

Naj jih samo nekaj navedem:

„Najboljše, kar moremo dati otroku, je kos vsakdanjosti, osvetljen z žarkom lepote. To je religija, ker lepota je enota in enota je bog“.

„Vrag naj vzame ves stvaren, objektivni, konstatirujoči pouk. — Le osebnost lahko zbudi osebnost! In na to vendar pride?!“

„Otroka se moramo navaditi vendar že enkrat smatrati nam popolnoma enakopravnega.“

„Vsi bolehamo na rakrani šablone.“

„Treh besed sem sit do grla: Komensky, Pestalozzi in „Splošna ljudska šola“. Ti trije tvorijo sv. trojico naših zadrugarskih šolnikov. — Pustite že vendar enkrat mrtvece v miru in predvsem jim ne hujskajte njih idej še noter v grob.“

„Kdor je v malem zvest, je tudi v velikem.“ To je danes najbolj jezuitski stavek naše obligatne šolske morale. In koliko pridne, zdrave moči se je s to moralo že mučilo do smrti in se je pohodilo! . . .“

„Bog je popolnost vsega. To spoznanje je najvišja sreča!“

„Razvoj — to je ključ do vseh zakladov spoznanja in mislim, da nam lahko še onkraj teh marsikaterega odpre.“

„Če si s a m poln ljubezni, ti bo sijala kmalu tudi iz vseh tujih oči.“

„Kako delavno hite ljudje! Nihče nima časa, nihče jih ne zadrži. Samo otroci se igrajo. Samo ti še imajo smisel za sedanjost, samo ti še uživajo tenutek. Mi odrasli pa živimo vedno v naših smotrih, v bodočnosti.“

Na risbah kaže svoje misli o prostem risanju, pri njih, priobčenih v knjigi, daje migljaje za svojo metodo: Otroci naj vidijo le mal kos narave, ki jo rišejo, detajle, slike; ospredje: močne črte, močno senčenje ali močne barve; ozadje: slabše. Črte, ki gredo v ozadje, se morajo tanšati. Kompozicija je vaditi na risarskih tematih, ki zahtevajo več posameznosti v enem risarskem prostoru. Ne sme se pustiti risati čisto induktivno; detajli se rišejo pozneje; isti predmet naj se riše pogosto na isti ali podobni način; i. t. d. i. t. d. . . . lista takih migljajev se dá raztegniti v neizmer-
nost in Scharrelmann sam je ni vse specificiral.

Naj dodam temu odstavku še eno njegovih krivoverskih misli: „Verski stavek našega stanu je, da naj ve in zna učitelj vse boljše kakor otroci. — Na, na!“

* * *

VI. „Osebni, veliko preosebni smo!“ je naslov satirice, pri kateri bušiš tudi ti v „splošen smeh“, ki je markiran na koncu v oklepajih. — „Malenkostnost je prokletstvo življenja,“ pravi Bulwer. To je že res, zbudi pa tudi kot nič v nas hrepenenje po visokem. In to je njen blagoslov.“ — Tudi to je res in ni težko pisati satire, kjer je toliko resnice.

* * *

VII. „En smoter pa imamo mi vsi: Poglobljenje in ponotranjenje! Res vodijo vsa pota k njemu, ampak — vsa niso kažipota.“ Oj, res, dolga je njih vrsta, ampak en naj bi bil njih konec: „Vsak pouk naj preveva učiteljevo osebnost!“

* * *

VIII. „Jaz pa vam povem: šola ni ne državna, ne cerkvena, ampak sama svoja. — Ali je mogoča bolj nezmiselna zahteva kakor je ta? — Ampak, da ni, nam kaže „Bodoča muzika“.

Treba je že danes dati v našo šolo nekatere zgojne momente, in kot take nam našteva Scharrelmann:

1. Pouk mora biti tako urejen, da je interesanten za veliko in malo, za starše in otroke.

2. Šola se ne sme zavezati, da bi varovala kake cerkvene ali državne interese.

3. Učiteljevi osebnosti je treba dovoliti veliko večji delokrog.

4. Namesto z učnimi snovmi moramo napolniti naše učne načrte z idejami.

In te ideje?

Vzgajati moramo:

I. K razumevanju visoke vrednosti človeškega življenja sploh.

II. K razumevanju lepote lastnega življenja.

III. Navajati k razumevanju prikazni javnega življenja.

IV. Doseči razumevanje za preteklost in zgodovinski razvoj.

V. Nakazati razumevanje tujih svetov — in

VI. Vzgajati k hitremu, zadovoljnemu, razumnemu delovanju.

Ideje morajo postati ves pouk!

* * *

IX. Na koncu pota k moči smo; pri zadnjem postajališču; pri smotru: „Bog hoče, da se razvijejo vse moči v človeku in dospejo vse po razvoju do popolnosti (t. j., da postanejo božanske). (Prosto po 1. Tim. 2. 4.)“

Zato pa naj bo

„Ves pouk verski pouk. Tudi nas odrasle hoče učiti vrveče življenje tam zunaj na cestah našega mesta le eno: Vera. „Nihče ni moj sovražnik, nihče ni moj prijatelj, vsi so v isti meri moji učitelji.“

* * *

To je zadnji stavek te zanimive knjige, polne moči in volje, polne božanskega navdajenja. Prerok je hodil po zemlji, jo gledal in vzljubil; prosil je v svečanem trenutku Boga vsemogočnega v ponižnosti, naj ga mazili za učenika . . . In zgodilo se je! Vstal je, raztegnil roke in iz njih so se usipali žarki moči, žarki ljubezni — žarki življenja, krepkega, polnega . . .

Tak je Scharrelmann na vrhu pota k moči.

* * *

Iz moje delavnice. — Preparacije za nazorni nauk in domovinoznanstvo. Scharrelmann dela pripravo pred šolo doma. Obravnavati hoče regrat za nazorni nauk. Opisa noče, ker če postane cvetlica „le beseda v učnem načrtu, ki mi pozove v spomin mehanično le veliko število botaniških znakov in pa splošnih fraz o „pomladi“ — mu zabriše njeno lepoto. „Celo pogled na tisoč rumenih cvetnih glavice tam zunaj na polju ne zbudi v meni onega razigranja, kakor se je to zgodilo prej pred leti — preden sem obravnaval prvič *Leontodon taraxacum*.“ — Zato ne opisa! Povestica, čedna povesti nastaja pred njim. Kos iz življenja malega možička-semena, pa . . . pa o mnogih, mnogih stvareh in rečeh, ki služijo sliki v okrasek. Bajka, lepa, solnčna! . . . Mnenja je, da besede o listih, kam rastlina spada etc., so besede, pri katerih otroci takorekoč nič ne mislijo.

Biologija! Da, več kot biologija v onem pomenu, ki nas jo uče Siluncil in njegovi privrženci, je ta slika. Bajka. — Ampak bajka za nazorni nauk, za prirodopisni pouk! Kam si se zaletel, o poetikus? — Čakaj, pri posameznih odstavkih, stavkih! Zapisuje si jih — piše, piše . . . vse napiše, ki so vredni natančnejšega pogovora . . . Glej — in vsi stavki so taki, ampak o vseh vendar ne more govoriti posebe; trgal bi povest, utrudil razred. Ne gre. Kako naj obvlada vso stvarino na ta način? Oj, o tem ni govora! „Najznamenitejši učenjaki niso „bili gotovi“ z zgoraj omenjenimi temati. Tu v pouku se tudi ne gre za vsestransko obravnavo, ampak le za oživljenje in uporabo skušenj, ki jih je otrok doživel, in za previdno obogatitje njegovega znanja in spoznanja, kolikor je mogoče v njegovem zaznavanju.“ — Seveda, kjer je učiteljevo srce, tam bi se najbolj mudil; prav! Naj bo to ozadje, v ospredju pa v prirodopisni uri prirodopis, v zemljepisni pa zemljepis i. t. d. — In pri nazornem nauku? „Tu pa ima odločiti edino le zanimanje otrok; učitelj pa nima le prostosti, ampak tudi dolžnost, da izpeljuje dalje le taka vprašanja, ki se jih oprime očitvidno večina otrok.“ — Da pa bo snovi za spisje in risanje — o jej! Snovi!

Takle je Scharrelmann pri pripravljanju doma pred poukom.

V šoli. Otroci so okolo njega, mu pripovedujejo to pa ono, navedejo ga sami do povestice in tedaj se začne . . . Scharrelmann pripoveduje; pa ne sam, tudi otroci imajo besedo in tako raste povestica vedno bolj, vedno bolj. — Najprej še „bodi ti sprejemnik in otrok tvoj učitelj. In dati ima veliko, zelo veliko!“ — On pa ima v rokah tudi svinčnik. „Težak posel je, delati si stenografične zapiske, ne da se pusti dalj časa otroke pred seboj izpred oči, pri tem pa mora človek sam vedno govoriti, pa

poleg slišati opazke in jih taksirati. Pa sčasoma se posreči z nekoliko vaje in z Gabelsbergerjevo umetnostjo.“ — Male pripombe so, ki interesirajo v pouku otroke tako zelo, da mu napišejo pozneje prostovoljno celo vrsto raznih povestic, pa mu narišejo celo kopico predmetov tudi prostovoljno doma. In najslabša ta dela gotovo niso, ker „kakor hitro napravi delo prostovoljno, je navadno kvalitativno in kvantitativno boljše, kakor ono, kar je učitelj zahteval.“

Preparacija pa še ni gotova. Popravlja jo še doma po pouku; no, ne zato, da bi jo izdal in priobčil kot „vzorno lekcijo“, ampak, da se iz nje uči.

Tak je pri njem red en pouk. Čemu bi ne omenjal, da povzroča tak pouk veliko truda, veliko moči, veliko veselja in veliko studija. Ne studija v tem smislu, da je treba pregledovati mnogo knjig; pač pa studija otrok, poglobljenja v njih dušo, mišljenja v eksperimentalni psihologiji. Gotovo je tudi, da tak pouk še dolgo, dolgo ne bo „predpisan“, pa še dolgo ne bodo take priprave „dovoljene“, še manj pa „uvedene“ v „splošno ljudsko šolo“, ker ... In še dolgo, dolgo bo naša šola ... — rajše končam s tem „dolgo, dolgo“, ker drugače bi še pri mojih zapiskih nastala kakšna satirica; in do tega vendar nisem upravičen jaz, ki nisem „revolucijonar“ na polju metodike.

Na kratko še o priložnostnem pouku v Scharrelmannovem razredu. Da je tega polen, si lahko misli, kdor je le malo spoznal Scharrelmanna — ampak učni načrt, urnik?! — Drugi pripovedujejo, da uče pred „starim“ lekcije, ki bi bile lahko takoj natisnjene kot „vzorne“. — „K razvoju naravnega pouka pa vodi le ena pot: Prosveta, prosveta in prosveta!“

Za oživiljenje pouka skrbе še razni pogovori, spisi in risanje.

* * *

To je pogled v njegovo delavnico, kjer se vstvarja praksa iz teorije. In pot k ti teoriji je mogoča z gotovostjo le tedaj, „če izhaja od otroka. Njegovi interesi edino le morajo biti podlaga za vse učne načrte, njegove želje naj bi vodile pri nas vse šolsko delo.“ Da pa bo to mogoče, mora biti „ves stari šolnik najprej pokopan, popolnoma pokopan, preden vstane novi.“ Ne more pa se zgoditi to naenkrat, ker „vodi pota vseh ljudi skoraj nevidna in vedno v dvomih ostajajoča, plemenito se zadržujoča, božanska pedagogika“ in treba je imeti potrpljenja in moči, da vstane v človeku nova sila, če je zablodil v stranpot. Ampak naj se zgodi to še tolikokrat, „k enemu smotru hrepenite vendar vsi ljudje, veliki in mali, vzlic vsem zaprekam in upanjem, ki so se izgubila v stranpot!“ — k življenju naravnemu, popolnemu b o ž a n s k e m u . . .

* * *

O svojih pripravljalnih urah pravi:

„Pripravljalne ure naj bodo praznične ure. Meni so bile kos bogoslužja. Kolikorbolj sem se poglobil v snov, toliko bolj se mi je širil pogled za velike zveze življenja, toliko jasnejše spoznam enakopravnost svojega lastnega dela s kviškuvodečim delom vseh časov.

„Neumnost se mi zdi bolj in bolj kot površnost v naziranju, mišljenju in hotenju; boj proti neumnosti pa je bila odnekdaj skupna naloga vseh onih, ki so želeli globljo resnico, čistejšo čustvo in razumnejše hotenje.“

* * *

H koncu še tole za one, ki bi hoteli oblatiti Scharrelmanna, pa iskali pri njem spisanih priprav. Te priprave niso vzorne lekcije, le pota so označena, ki jih hodi Scharrelmann v naravni „božanski“ pedagogiki, da delujejo na druge, ki hočejo misliti, ki hočejo delati, ki hočejo ljubiti otroka in v njem človeka...

* * *

Rojstven dan. — Zgodovinska knjiga s slikami, spesnena in poslikana od V. dekliškega razreda šole na Birkenstraße v Bremnu.

„Resultate, Resultate! — und das ist schlimm.“ — Pred mano pa, leži zvezek, rezultat; — oj, saj ni rezultat! Le to je, kar so otroci napravili, pa menda ne zato, da se vidi, kaj so napravili, ampak da so napravili; pa kako so napravili. Čemu bi ponavljal še enkrat, kako so delali in kako pesnili Scharrelmann in njegove učenke — govoril sem o tem že, povem naj le to serijo nalog, kakršne je omenil v knjigi „V okviru vsakdanjosti“ in da je sploh ves postopek prav tak, kakršnega je kazal tam.

In kakšna je knjiga? Ste že videli solnčne žarke spomladi, ko so poljubljali prvič mlado zemljico? Ste jih videli in slišali veselo rožljanje njih zlata? Ste videli zvončke, ki so polukali iz zemljice, potresli z belo glavico, pokimali drug drugemu pa se zasmeli, da so radostno zašumeli vrhovi visokih očancev v gozdu, da so se začele prekopicavati srebrne mačice na vrbi v vetru? Ste že videli tak dan? Vse v njem živi in govori v bajkah — v potočku skačejo valček preko valčka, postavljajo se na glavo, pa se smejejo in šušče dalje in dalje — ker v njih in povsod je življenje, mlado življenje in smeh, sam smeh... Pa pride večer, veselo še enkrat zarožlja, zlato solnčnih žarkov, zvončki pocingljajo še enkrat, mačica se še enkrat prekopicne, valček se postavi še enkrat na glavo...

„Sladko spi in sanja kaj lepega!“ je klicala za njimi.

„Ti tudi!“ „Ti tudi!“ so odvrčale, in potem so zavile okolo ogle.“

Vidite, taka je ta knjiga. O njeni tehniki pri risbah pa naj govori, kogar je volja!

Scharrelmann je napisal k temu otroškemu delcu „Besedo, da je spremlja“ — ampak o nji vam ne bom govoril. Če zatrjuje, da je bilo ortografičnih pogrškov veliko, dalje, da so imeli otroci veselje itd. — prav! To smo vedeli že vse prej, jaz pa delce uživam, stopim nato k Scharrelmannu, mu stisnem roko in on ve, da sem mu čestital, četudi so usta molčala . . .

* * *

S tem sem končal o Scharrelmannovih delih; moji zapiski so izčrpani. Zdi pa se mi le, kakor da nisem pokazal tega mojstra božanstvene pedagogike popolnoma, pa se mi celo zdi, da se on še sam ni pokazal popolnoma. Jaz sem ga kazal po njegovih delih, kolikor jih je izšlo do danes v zalogi Alfreda Janssena v Hamburgu,* nisem ga pa spoznal iz njegovih manjših zapiskov, ki so v njegovem pedagog.-znanstvenem listu „Roland“.

Nisem ga pokazal popolnoma, pa tega ne storim niti v drugem delu, ki naj bodo obrobne opazke k mojim zapiskom. (Dalje).

Risanje in rokotvorni pouk.

Piše strok. učit. Drag. Humek.

(Dalje.)

3. risanje po merilu.

Risanje po merilu ni tako težavno, kakor si mislimo navadno. Potrebno je samo, da razumejo učenci pomen omaljenega in da so se že vadili nekoliko v risanju z ravnilom in s šestilom.

Omaljeno merilo razložimo učencem obenem, ko hočemo narisati načrt kakšnega predmeta. Zato moramo izvesti prvo nalogo skupno z učenci, in si izvolimo v to enostaven predmet v šolski sobi. Vobče rešimo tako, da naredimo na kos papirja najprej preprost prostoročen narisek dotičnega predmeta. Nato zmerimo z učenci vse potrebne razsežnosti na predmetu in zapišemo merska števila v narisek. Pomniti je, da morajo biti merska števila kolikormoči enostavna, zato jih po potrebi primerno zaokrožimo preden jih napišemo.

Ko smo izgotovili narisek in smo zapisali vanj merska števila, pričnemo z risanjem pravega načrta. V tem opomnimo učence, da se navadno ne da narisati predmet tako velik, kakor je v resnici, ampak da ga moramo na papir vobče narisati manjšega. Pokažimo tudi, da nima podoba prave predmetove oblike, če smo ji pomanjšali samo dolžino ali samo vi-

* Tudi cene niso pretirane in nabavi si jih lahko vsakdo, vzlic temu da plače še niso regulirane. Op. pis.

šino. Če hočemo, da je podoba v resnici podobna predmetu, moramo pri risanju enakomerno pomanjšati vse razsežnosti. Učenci kaj lahko pojmi-
mijo, da pomanjšamo predmet v risbi najlaglje desetkrat, ker vzamemo
kar mesto metrov decimetre ali mesto decimetrov centimetre itd. Tudi
stokratno pomanjšanje je preprosto, ker rišemo vse razsežnosti v centi-
metrih mesto v metrih in v milimetrih mesto v decimetrih. Lahko pa tudi
pomanjšamo v kakršnemkoli drugem razmerju, ki nam ne dela pri izpre-
minjevalnem računanju prevelikih težkoč. V tem ko rišemo, si moramo
namreč po izgotovljenem prostoročnem narisku sproti izpreminjati dane
razsežnosti, ker ne kaže, da bi risali na tej stopnji k vsakemu načrtu o-
maljeno merilo, ki bi merili po njem posamezne pomanjšane razsežnosti.
Če rišemo n. pr. petdesetkrat pomanjšan načrt šolske sobe, ki meri po-
dolgem 10 m, povprek pa 6 m pravimo: „Stokrat manjši načrt bi bil 10 cm
dolg in 6 cm širok; petdesetkrat manjši načrt je pa dvakrat tolikšen kakor
prejšnji, torej meri podolgem 20 cm in povprek 12 cm.“ Pri vsaki risbi
moramo naznačiti pomanjšanje z dvema številkama, ki zaznamujeta raz-
merje med načrtom in naravnim predmetom. Prva številka pomeni velikost
risbe, druga pa pove, kolikokrat večje razsežnosti ima zares dotični predmet.
Tako pove n. pr. razmerje 1 : 10, da so vse predmetove razsežnosti deset-
krat večje, nego jih kaže načrt.

Za skupno vajo so jako prikladna šolska vrata, ki jih narišemo
v merilu 1 : 10. V to svrho nareže učitelj primerno velikih koscev sivega
zavijalnega papirja in jih razdeli učencem. Sam riše nato prostoročni na-
risek na tablo, učenci pa za njim na zavijalni papir. Umevno je, da mo-
ramo risati enostavno. Vse nepotrebnosti in podrobnosti prezrimo popol-
noma. Posamezni učenci naj izmerijo potem razsežnosti, ki jih zapiše ves
razred k dotičnim črtam v narisek, učitelj pa na tablo (pod. 17.).

Ko rešimo načrt, vlečemo izpočetka vse črte jako tanko. Važno je,
da prej potegnemo črto, potem ji pa zaznamujemo določeno dolžino, in
da narišemo najprej večje stvari in od teh preidemo k manjšim, ne pa
narobe. V prejšnjem slučaju pričnemo n. pr. s srednjo navpičnico, ki pre-
nesemo na njo višino vrat. Učitelj pravi: „V prostoročni narisek smo na-
pisali, da so vrata 25 dm visoka. Ker rišemo načrt v razmerju 1 : 10, mo-
rajo biti vrata v načrtu le 25 cm visoka.“ Učenci vzamejo dotično daljico
v šestilo in jo prenesejo na srednjo črto tako, da ostane zgoraj in spodaj
prilčno enako širok rob. Skozi obe točki potegnemo nato pravokotnico in
prenesejo na njo proti levi in proti desni od srednje črte polovico po-
manjšane širine vrat. Tako nadaljujejo, da izgotovijo ves načrt v tankih
črtah. Merska števila izpreminjajo učenci sami. Učitelj le pove, kako naj
vlečejo črte. Tupatam naj kaj razjasni na tabli. V 18. podobi imamo tak
prvotni načrt, ki je radi majhnega prostora narisani v merilu 1 : 40. Sedaj
odstranijo učenci z radirko one konce črt, ki so odveč, nato pa enako-

merno prevlečejo risbo s klinastim svinčnikovim koncem. V tem glejmo, da vlečejo najprej vodoravne črte, potem navpične in naposled poševne, kakor sem že omenil v drugem poglavju. Boljši učenci naj izvedejo risbo tako, da prevlečejo leve in zgornje črte tanko, desne in spodnje pa debelo, kakor kaže 19. podoba.

Če se dozdeva učitelju, da ne zadostuje ena skupna vaja, naj napravi še eno, preden da posameznim skupinam samostojnega dela. Pove naj tudi, da se ravna merilo po predmetovi velikosti in po velikosti papirja, ki nam je na razpolago. Preden pričnemo risati, moramo premisliti, kakšno merilo bi bilo najprikladnejše.

Za nadaljevalne vaje rišejo učenci mnogovrstne predmete, ki so jim v šoli pri rokah. Tudi slabi učenci dobijo primerne dela. Posamezniki naj torej narišejo načrt platnice ali pa sprednjo stran šolske table, vrata na omari, okvir, učiteljevo mizo od vrha ali od strani, šolsko okno s šipami, vso šolsko steno z okni in s podobami, načrt šolske sobe in vsega šolskega poslopja, pravokoten vrt z ravnimi stezicami itd. Gradiva je mnogo in lahko nam je upoštevati učenčevo nadarjenost in osebnost. Nekatere naloge so že delna priprava za projekcijsko risanje. Na en list rišimo vobče le po en načrt.

Tudi pri risanju po merilu lahko deloma uporabljamo prostoročno risanje. Če rišemo n. pr. platnico, jo lahko primerno okrasimo (pod. 20.), ko smo narisali okno, obsenčimo steno, da se bolj vidi svetloba (pod. 21.), v načrtu šolske sobe pa nalahko pokrijemo klopi s svinčnikom (pod. 22.). Spreten učitelj ima v tem pogledu neomejen delokrog.

Med risanjem govorimo z učenci o namenu, ki ga ima tainta predmet, učenec naj pove, iz kakšne snovi je reč, ki jo riše, govori naj o obliki in o barvi. Gotovo je to lepa prilika, da se prosto porazgovorimo z učenci. Prinesimo v šolo posestni načrt in povejmo, kaj pomenijo znamenja v „mapi“, ki jo je narisal učeni zemljemerec. Če so razumeli učenci omaljeno merilo na svojih načrtih, ga razumejo tudi na posestnih načrtih in na zemljevidih.

Tudi tu bodi povedano, da ne smemo zahtevati od otrok preveč. Če je narisal učenec dva načrta ali tri, ve, kaj pomeni beseda načrt in merilo. Vrhtega pa sploh ni govora o risanju po merilu pred šestim ali sedmim šolskim letom.

4. projekcijsko risanje.

No, še tega nam je treba! O, le potrpite, dragi prijatelji, pokažem vam, da ni tako hudo, kakor se vidi. Saj nečem, da bi delali naši paglavci naloge o senci in telesnem pronicanju.

Ko smo risali po merilu, smo vobče upoštevali le dve razsežnosti. Često je pa potrebno, da narišemo načrt, ki razvidimo iz njega vse tri

razsežnosti dotičnega predmeta. V to uporabljamo projekcijsko risanje, ki je v preprosti obliki prav lahko umljivo tudi ljudskošolskemu učencu. V knjižici „Merstvo“ (podoba 1) sem poizkusil na najenostavnejši način pokazati, kako nastane projekcijski načrt. Podobno si pomoremo tudi v šoli.

Projekcijsko risanje pričnemo s kakšnim lahkim prizmatičnim predmetom, ki ga imamo v šolski sobi, in delamo prvo vajo skupno z učenci, kakor pri risanju po merilu. Prejšnje vaje so nam dobrodošla pomoč. Učenci že znajo pomanjšati po danem razmerju šolska vrata ali sprednjo stran omare itd. Vzemimo za prvo vajo šolsko omaro, ki bodi postavljena tako, da jo lahko vidijo vsi učenci. Učitelj nariše s prosto roko na tablo sprednjo stran omare, učenci pa rišejo za njim na zavijalni papir tako, da ostane na desni strani nariska in pod njim nekoliko več praznega prostora. Nato pravi učitelj: „Če narišemo ta načrt po merilu, razvidimo po njem, kako široka in visoka je omara. Ko bi pa dali načrt mizarju in bi mu rekli, naj nam naredi po njem omaro, bi ne vedel, kako globoko jo hočemo imeti. Zato bi narisali k prvemu načrtu še drugega, ki bi bila na njem razvidna omarina globočina.“ Učitelj vpraša potem, odkod si moramo ogledati omaro, da vidimo njeno globočino. Učenec pove, da vidimo to od strani ali pa tudi od vrha. Sedaj pravimo: „Da bo načrt popolnoma jasen, narišimo na desni poleg prve podobe drugo, ki nam kaže načrt omare od strani, spodaj pa narišimo omaro, kakršna se nam vidi, če jo pogledamo od vrha. Prvo podobo imenujemo sprednji ogled, na desni je stranski ogled, pod sprednjim ogledom je pa zgornji ogled. Vse tri ogleda narišemo zato v tej razvrstitvi, da lahko prenesemo s sprednjega ogleda navpične razsežnosti na stranski ogled, vodoravne razsežnosti pa na zgornji ogled.“ V tem je risal učitelj na tablo, učenci pa na zavijalni papir.

Ko smo izgotovili prostoročni narisek, določijo učenci z metrom vse razsežnosti in zapišejo merska števila v svojo risbo (pod. 23.). Potem pričnemo risati pravi načrt po istem načinu, ki sem ga opisal v prejšnjem poglavju (pod. 24. in 25.). Umevno je, da moramo prej določiti z učenci primerno merilo, da z načrtom napolnimo vso stran v risanki. Zato opozorimo učence, da tudi lahko narišemo kakšen predmet v povečanem merilu.

Če ne zadostuje ena skupna vaja, obravnavajmo še en predmet skupno z učenci. Naposled nariše vsak učenec za vajo še dva ali tri načrte po predmetih, ki so prikladni njegovi spretnosti. V tem povejmo učencem, da ni potreba vselej risati treh ogledov; često zadostujeta dva ali pa celo en sam, da razvidimo predmetove oblike in razsežnosti. Uravnajmo pa učni postopek tako, da rišemo najprej prizmatična telesa, nato piramidasta, potem valjasta in naposled stožčasta. Vobče veljaj tudi načelo: rišimo preprosto, enostavno in le po en načrt na eno stran.

Prizmatično obliko ima škatlja iz lepenke, opeka, skrinjica za smodke, okvir, preprosta polica, podnožnik, navadna miza in še mnogo drugih predmetov, ki jih imamo v šoli ali jih pa dobijo in prinesejo seboj učenci. Če narišemo načrt strehe s kačko, se deloma spomnimo piramide, ki jo vidimo popolno le kot streho na kapelicah in zvonikih. Bolj mnogovrstni so valjasti predmeti. Od teh uporabimo lahko literško mero, kozarec, veliko ščenko, škropilnico, rešeto itd. Vedrce, kebljica, škač za vodo, čebriček in lij so prisekani stožci, ki jih prav lahko narišemo v sprednjem in zgornjem ogledu. Praktičnega pomena je tudi risanje lesnih vezi.

Kar sem omenil prej o uporabi prostoročnega risanja pri risanju po merilu, to velja tudi z ozirom na projekcijsko risanje. Često obsenčimo z nekoliko potezami predmet, da se lepše vidi (pod. 26.) ali pa naznačimo svetlejšje in temnejše ploskve na predmetu s tem, da jih bolj ali manj temno pokrijemo s svinčnikom (pod. 27.).

Tudi pri projekcijskem risanju imamo mnogo prilike, da govorimo z učenci o oblikah in o barvah, o namenu, ki ga ima predmet in o snovi, ki je narejen iz nje. Če imamo pri rokah načrt hiše ali hleva, ga pokazimo učencem, da vidijo, kako riše stavbenik. Po možnosti jim razložimo znamenja in barve v načrtu.

Projekcijsko risanje bi sodilo z ozirom na prejšnje vaje v sedmo ali osmo šolsko leto. Kdor je zgodaj pričel s krasilnimi vajami in je nadaljeval z risanjem po merilu, ta je tudi zgodaj gotov s projekcijskim risanjem.

Da me vsakdo temlaglje razume, sem pridejal temu delu razprave podroben načrt za srednje nadarjenega učenca. Razumljivo je, da mora učitelj po svojem nazoru izbrati posameznim učencem ali skupinam primerne snovi in določiti število risb, ki jih naj izvrši ta ali oni učenec ali pa posamezna skupina. Radi razmnoževanja sem moral risati načrt s peresom, in nisem mogel jasno pokazati svinčnikove tehnike; a kdor je pazljivo čital prejšnjo razpravo in si je ogledal priloge, ta me razume popolnoma. Številke pod risbami kažejo omaljeno merilo, one v oklepajih pa merilo, ki naj dela po njem učenec. Vobče imajo vsi listi četrtno naravne velikosti.

(Dalje.)

Srednje šole na Pruskem.

„Zeitschrift für mathematischen und naturwissenschaftlichen Unterricht“ 41. letnik (1910), 5. in 6. zvezek poroča o preosnovi srednjega šolstva na Pruskem po ministrski odredbi od dne 3. februarja 1910. „Srednje šole“ na Pruskem odgovarjajo našim meščanskim šolam; gim-

nazije in realke se tam imenujejo skupno „višje šole“ (höhere Schulen), njih učitelji pa višji učitelji (Oberlehrer).

Celotna srednja šola obsega devet razredov, od katerih po trije tvorijo nižjo, srednjo in višjo stopnjo. Nižjo stopnjo ima srednja šola tudi lahko skupno z ljudsko šolo in sposobni otroci smejo iz ljudske šole brez skušnje prestopiti v srednjo stopnjo srednje šole. Na srednjih šolah se pobira šolnina, na vsaki šoli pa se mora določiti tudi primerno število prostih mest za nadarjene učence, katerih starši bi težko zmagali šolnino. V IX. (najnižji) razred se sprejemajo otroci, ki so najmanj 6 let stari. Število učencev v vsakem razredu nižje in srednje stopnje ne sme presegati 50, na višji stopnji pa 45. (Pri nas je celo v višjih razredih gimnazij in realk dopustno število učencev 50.) Principijelno so srednje šole za dečke in deklice, lahko pa je tudi skupna srednja šola, ako ni dovolj otrok. Smeta se tudi po dva letnika združiti v en razred, ki pa v tem slučaju ne sme imeti več ko 40 učencev.

Učitelji in učiteljice na srednji in višji stopnji morajo imeti usposobljenost za srednje šole ali skušnjo za višje šole (gimnazije in realke).

Učnih načrtov so 4 tipi: občni načrt I, načrt II, ki se ozira že na bodoči poklic (promet in trgovina na eni, obrt na drugi strani), načrt III za dekleške šole in načrt IV za prestop na višje šole. V srednjih šolah zadnje vrste se uči tudi latinščina in grščina.

Urnik načrta I.

Predmet	število ur v razredu									skupaj
	9	8	7	6	5	4	3	2	1	
verouk	$\frac{1}{2}$ (3)	$\frac{1}{2}$ (3)	$\frac{1}{2}$ (3)	2	2	2	2	2	2	21
nemščina	9	10	10	7	5	5	5-6	5-6	5-6	61-64
angleščina	—	—	—	—	4-5	4-5	3-4	3-4	3-4	17-12
francoščina	—	—	—	—	—	—	(4-5)	(4-5)	(4-5)	(12-15)
zgodovina	—	—	—	—	1	2	2	2	2	9
zemljepis (domovino- znanstvo	—	—	2	2	1	2	2	2	2	13
računstvo in obliko- slovje	4	5	5	4	4-5	4-5	4-5	4-6	4-6	38-45
priradoznanstvo . .	—	—	—	2	2-3	2-3	3-4	3-4	3-4	15-20
pisanje	—	2	2	2	1	1	—	—	—	8
risanje	—	—	—	2	2	2	2	2	3	13
petje	$\frac{1}{2}$ (1)	$\frac{1}{2}$ (1)	$\frac{1}{2}$ (1)	2	2	2	1	1	—	11
telovadba	$\frac{1}{2}$ (1)	$\frac{1}{2}$ (1)	$\frac{1}{2}$ (1)	3	3	3	3	3	3	21
ročna ali vrtna dela .	—	—	—	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(12)
najvišje število učnih ur {	obveznih	18	22	24	26	28	30	32	32	244
		—	—	—	28	30	32	34	34	256

V odredbi so tudi podrobni učni načrti za posamezne predmete z metodičnimi navodili. Kot primer prinašamo učna načrta za računstvo in oblikoslovje.

R a č u n s t v o.

Razred IX. Številni obseg 1—20. Seštevanje in odštevanje v številnem obsegu 1—100.

VIII. Osnovni računi v obsegu 1—100. Sigurnost v mali naštevanki. Seštevanje in odštevanje v obsegu 1—1000.

VII. Množenje in deljenje v obsegu 1—1000. Osnovni računi v zmerno razširjenem številnem obsegu.

VI. Vaje z množoimenskimi števili in uporaba pri regeldetrijskih nalogah. Utrditev pismenega računanja v večjem številnem obsegu s stalnim napredovanjem v računanju iz glave zlasti v obsegu 1—100. Nazorno poznavanje nemških novcev, mer in utežev. Desetinska pisava.

V. Razdelnost števil. Največja skupna mera, najmanjši skupni mnogokratnik. Praštevila, sestavljena števila. Navadni ulomki. Obširna uporaba v regeldetrijskih računih iz življenja. Preprosti desetinski računi.

IV. Desetinski ulomki, tudi v zvezi z navadnimi. Sestavljena regeldetrija v težavnejših nalogah iz življenja, zlasti iz odstotnega računa. Priprava na aritmetični pouk s ponavljanjem prejšnjih nalog z uporabo občnih števil namesto posebnih. Izračunanje občnih izrazov z zameno posebnih števil.

III. Računanje odstotkov, obresti, teže, dobička in izgube. Zavarovanje za slučaj bolezni, nezgode, starosti. Sestavni povzetek računskih pravil v črkovnih obrazcih. Pojem relativnih števil na praktičnih primerih. Računanje z relativnimi števili. Grafična predstavljava. Nadaljevanje v izračunanju črkovnih izrazov. Uporaba na enačbah prve stopnje z eno neznanko.

II. Rabatni, družbeni, zmesni račun. Kvadratni koren. Važni stavki o sorazmerjih. Enačbe prve stopnje z eno in več neznankami. Upoštevanje geometrijskih nalog. Uporaba grafične predstavljavae.

I. Obrestnoobrestni račun po tabelah. Državni papirji, akcije, čekovni promet, menice. Najenostavnejše o potencah in korenih. Enostavne enačbe druge stopnje z eno neznanko.

O b l i k o s l o v j e.

Razred V. Vpeljava v temeljne pojme prostorskega naziranja, zlasti z ozirom na planimetrijske prostorske razmere. Razsežnost, ploskve, črte, točke v okolici. Ravni liki kot deli telesnih mej in kot samostojni tvorci, na katerih se naj nazorno kažejo koti, vzporednost, simetrija. Neprestane vaje v risanju z ravnilom in šestilom in v merjenju z dolžinsko in kotno mero na likih in na predmetih okolice, kakor tudi presojanje dolžin in

kotov po velikosti. Preprosti računi ploščine in prostornine z uporabo odvisnosti prostornine in teže.

IV. Nauk o premicah in kotih. Najvažnejša pravila o trikotniku in temeljne načrtovalne naloge.

III. Paralelogram in trapez. Najvažnejši izreki o krogu. Opazovanje izpremembe celotnega lika, ako se izpreminjajo posamezne količine. Načrtavanje po analitičnem preudarku in z determinacijo.

II. Podobnost. Primerjanje in računanje ploščin tudi pri likih zamotanejših premočrtnih mej. Merjenje ploščin z mersko mizo, nedostopnih daljic, višin itd. Približno izračunavanje krivočrtnih likov.

I. Pojem trigonometrijskih funkcij. Sinusov in kosinusov izrek. Računanje pravokotnih in poševnokotnih trikotnikov s četrvošteviličnimi tablicami trigonometrijskih funkcij. Računanje robov, površij in prostornin ter vzporednoprojektivno risanje preprostih teles.

To je učni načrt za računstvo in geometrijo v pruskih srednjih šolah, ki odgovarjajo našim meščanskim. Zahteve v tem predmetu so v nekaterih ozirih večje kakor na naših učiteljskih. Kolikor se spozna iz načrta, je težišče vsega pouka praktično znanje, ne pa teorija. To poudarja tudi metodično navodilo, ki za računske vaje dopušča le naloge iz praktičnega življenja. Iz matematične stvarine se naj izpusti vse, kar se pozneje ne more uporabiti. Snov in metoda se naj ravna po potrebah življenja. Goji se naj prostorski nazor z merjenjem, presojevanjem, načrtovanjem in risanjem ravnih likov in teles. Pri vzporedni projekciji se naj, če le mogoče, poda merilo, skrajševalno razmerje in raztezni kot.* Premikanje (vzporedno premik., vrtenje, preobrat) se naj mnogo uporablja. Opozarja se naj na premenljivost in medsebojno odvisnost tako glede velikosti kakor glede lege (gojitev funkcionalnega mišljenja). Grafično načrtavanje in njegova razlaga naj tesno združuje aritmetiko in geometrijo. Pri domačih in šolskih pismenih nalogah se naj gleda na čistost, snažnost in skrbnost.

Vidi se, da je učni načrt računstva in geometrije pod vplivom reformnih stremeljenj.

Čuden se nam zdi ustroj nemškega šolstva. Pri nas imamo ljudsko šolo, ki je skupni temelj meščanskim in srednjim šolam. Le nekatere srednje šole (zlasti nemške na slovenskem ozemlju) imajo pripravljalne razrede, a le po en razred. V Nemčiji pa ima večina višjih šol tudi svojo ljudsko šolo (Vorschule) in, kakor vidimo, tudi srednje (= meščanske) šole imajo zopet svojo ljudskošolsko nižjo stopnjo. Ker se na teh ljudskošolskih razredih srednjih in višjih šol pobira šolnina, zato imamo v Nemčiji ljudsko šolstvo razdeljeno po kastah: inteligenčni (aristokratski

* Glej: Jos. Mazi, Osnovni pojmi poševne in pravokotne projekcije. Ponatis iz Bl. Matekove „Geometrije za četrti in peti gimnazijski razred“. Cena 40 vin.

in birokratski) naraščaj obiskuje ljudsko šolo višjih šol, trgovski in obrtniški hodi v srednjo šolo in prava ljudska šola je le za delavske otroke. Ideal socialne šole to ravno ni! Priobčil prof. Fran Vajda.

Tuberkuloza.

J. K.
(Konec.)

Potek pljučne tuberkuloze ali jetike.

Bolniki se delijo v 3 štadije ali stopnje.

1. štadij obsega bolnike z nezvenečimi zvoki (nicht klingende Geräusche) v pljučih pri dihanju, ki nastanejo vsled katarja (Lungenspitzenkatarrh).

V 2. štadij spadajo isti, pri katerih se pojavljajo tuberkulozne prikazni, rane v pljučih.

3. štadij obsega bolnike, ki imajo enega ali več pljučnih delov zgoščenih ali pri katerih se pojavljajo nastanki votlin ali kavern (Lungenschwindsucht).

Bolezen začenja večinoma neopaženo. Prva sumljiva znamenja so splošna slabost, lahka utrujenost, bledo lice, tek mine, pred vsem pa telesna teža močno pojema brez vidnega vzroka. Navadno je začetek bolezni prehlad, po katerem ostane lahek, suh kašelj, ki pa noče ponehati. Včasih se temu pridruži pehanje na hrbtu pod pleči ali na prsih in močno pljuvanje, posebno zjutraj.

Kdor opazi ta znamenja na sebi, naj gre nemudoma k zdravniku in če ta prvič nič ne najde, pojde naj še drugič, tretjič, če pljuvanje, kašelj in bolečine ne nehajo. Navadno se vsi ti pojavi ne upoštevajo, ker ni resnih bolečin. A v pljučih ni čutnih živcev, zato more bolezen neopaženo delovati in ravno v tem je njena zavrtnost.

Pa tudi ljudje, ki opazijo spremembo bolnika v vsaki kretnji, so (milo rečeno) dovolj zavrtni ter ga tolažijo z najlepšimi upi in mislijo, da ga ni treba razburjati.

Tako se često ne ukrene nič za zdravljenje. Krvavi pljunki ali celo bruhanje krvi nas opozori na pretečo nevarnost.

Sploh so vročica, potenje ponoči, bruhanje krvi in bacili v sputumu znamenja, da je bolezen močno napredovala.

Kaj se godi v pljučih? Pljuča gnijejo. V njih se naredi najprej že imenovani vozal ali tuberkel, ki je sive barve, prosojen in prosene velikosti. Poleg njega nastane drugi tretji. Napolnjeni so s sekretom, ki se s

časoma zlije iz vseh sosednih vozlov skupaj ter se izbljuva. Tako nastane v pljučih votlina ali kaverna. V njej še se vidijo razpeljane žile, ki imajo močne stene ter delj časa ne zgrijejo. A če se ta pretrga, se dobi bruhanje krvi.

Taki pojavi so vedno jako nevarni. Bolniku je treba takoj miru, varovati ga je razburjenja. Nekoliko slane vode pomaga zastaviti bruhanje. Ostati mu je več dni v postelji.

Ali se tuberkuloza ozdravi?

Zlasti v začetku je jetika ozdravljiva, pač pa je težko popolnoma ozdraviti 3. štadij. Ti bolniki se morajo navadno zadovoljiti z manjšim ali večjim prestatkom v bolezni.

Za lečenje sta potrebna dva pogoja; prvič mir, drugič dobra hrana.

Ranjeno roko ali nogo instinktivno pustimo mirovati, da rana čimprej zaceli. To se naj stori tudi s pljuči. Teh sicer ne moremo pustiti mirovati zaradi dihanja, zato se tudi celjenje vrši dokaj počasneje. Pač pa jim olajšamo delo, če telo miruje.

Dobra hrana je potrebna, da dobi telo dovolj moči za težki boj. Ulogo ima tukaj kri. Ta sestoji iz krvnega seruma, v katerem plavajo rudeča in bela krvna telesca. Prva imajo skrbeti za menjavo snovi v telesu, drugim pa je dana druga naloga. V krvi jih je le malo, a te imajo lastnost se samovoljno pregibati. Večina teh telesc se nahaja v slezi. Ta organ jih ustvarja ter tako dolgo shranjuje, dokler se ne rabijo.

Bela telesca krožijo po telesu navidezno brez dela, a samo navidezno kakor stopa redar dozdevno brez posla po cesti.

Vzemimo primer, da smo se prasnili na prstu z rjavim železom. Nekoliko rje je ostalo v rani. Tukaj imajo posel bela telesca. Takoj prihitijo ter zastavijo strupu nadaljno pot v telo. Nastavijo se okolo njega ter ga tako izolirajo. Med tem pa se je že tudi poslalo v slez po pomoč. Od tod prihitijo telesca na bojno polje. Vedno več se jih nabira okolo strupa. Vsi silijo ven, a ker se je prejšna majhna rana zaprla, prodirajo skozi kožo. Prst oteka, dokler se koža ne predre. Iz rane pa se potegne „stržen“, to je gomolica, ki je nastala vsled tesne združitve telesc okoli strupa. Rana se ne zapre, dokler ne odstranimo stržena s strupom.

Ravno isto delo ko v tem slučaju imajo bela telesca v bolnih pljučih. To nam pojasni, da je redilna hrana najboljšo zdravilo zoper jetiko. Z zdravljenjem pa se naj začne takoj v začetku. Če je bolezen že močno oškodovala pljuča in je bojno polje obširno, bati se je, da telesno vojaštvo podleže ogromni množini strupenih sovražnikov. A dokler prvo dobro deluje, je še vedno upanje na srečen konec tega boja. Saj v ugodnih razmerah zacelijo tudi hude rane ter se nazadnje zapnenijo. Tako dosežejo čestokrat jetični ljudje visoko starost.

A paziti je tudi na to, da se telesne moči ne cepijo. Najbolj pa zavira zdravljenje alkohol, čeravno se bolnikom priporoča, ker ga baje krepča. Alkohol je strup, zoper katerega se bela krvna telesca borijo kakor zoper vsak drug strup. Piti opojne pijače se torej pravi, dati telesni obrambi dvojno delo.

Zdravil zoper jetiko še do danes ni. Robert Koch je sicer ustvaril tuberkulin, a uspehi s tem sredstvom so dvomljivi. Mogoče pa je vendar, da se najde tudi kak „Ehrlich“ zoper tuberkulozo.

Kostna tuberkuloza se zdravi na operativni način, a novo metodo zdravljenja tuberkuloze v krlju ima dr. Müller v Brnu, učenec Roberta Kocha. Zdravi jo s pomočjo svetlobe. S posebnim aparatom se solnčna ali električna svetloba dovaja v krlj, kjer uničuje bacile. Ta zdravnik doseže trajne uspehe celo pri ljudeh, ki niti več ne govorijo glasno vsled bolezni.

Tako se je že tudi mislilo uničevati bacile v pljučih z Röntgenovimi žarki. Posrečilo se še to ni ne glede na to, da bi bil ta način zdravljenja gotovo predrag.

Ne preostaja nam torej drugo, ko zateči se k naravnim silam našega telesa. Ta metoda se tudi goji v zdraviliščih za bolne na pljučih.

Zdravilišče.

Na Avstrijskem imamo dozdej samo tri zdravilišča za tuberkulozne ljudi, in sicer v Hörgasu, Allandu in Rivi.

Za naš je samo Hörgas važen. Ta sanatorij se nahaja v lepem kraju 20 minut od postaje Gratwein. Sprejemajo se v njega samo možki, a v doglednem času se postavi v bližini tudi zdravilišče za ženske in otroke.

Sanatorij Hörgas je last društva za zatiranje tuberkuloze na Štajerskem. K njemu spada veliko gospodarsko poslopje in 62 ha zemljišč, 20 ha gozda. Vse realitete so vredne 988.000 K.

Zdravilišče ima na razpolago 107 postelj, in sicer 12 za prvi, 20 za drugi in 75 za tretji razred.

Letno poročilo za 1909 pravi, da je bilo v istem letu 360 bolnikov v preskrbi. Od teh se je odpustilo:

	štadij I.	II.	III.
mного zboljšanih oz. ozdravljenih . . .	90 (87 ⁰ / ₀)	36 (45 ⁰ / ₀)	2 (1·4 ⁰ / ₀)
zboljšanih	13 (12 ⁰ / ₀)	39 (49 ⁰ / ₀)	95 (70 ⁰ / ₀)
nezboljšanih		5 (6 ⁰ / ₀)	30 (22 ⁰ / ₀)
umrlo			8 (6 ⁰ / ₀)

Svojo telesno težo je zvišalo 284 pacientov (89⁰/₀), 3 so ostali pri prejšnjem, 28 (9⁰/₀) je izgubilo na teži. Povprečno se je pridobilo 6·58 kg, skupaj 2369 kg. 54 je pridobilo nad 10 kg, eden izmed teh 19·9 kg.

Po poklicu je bilo 48 tovarniških in pomožnih delavcev, 34 dijakov, 33 trgovskih pomočnikov, 32 uradnikov, 26 ključavničarjev in kovačev in samo 2 učitelja. Tudi drugi stanovi so manj zastopani.

Po deželah so razdeljeni: 222 iz Štajerskega, 32 iz Moravskega, 24 iz Nižje Avstrijskega, 20 iz Šlezije, 19 iz Koroškega, 5 iz Kranjskega 2 iz Srbije itd.

Ta zavod kaže torej krasne uspehe, o čemer priča tudi pritisk v zdravilišče. Nekateri morajo vsled tega po leto dni čakati na končni vsprejem, ko je že dostikrat zamujeno. Na drugi strani pa kaže ta pritisk veliko bedo ljudstva vsled tuberkuloze in nujno potrebo, da se ustanovi mnogo več takih velevažnih in koristnih zavodov.

Razgled.

Časopisni vpogled.

Die Landschule nadaljuje v l. 1911. lani začeti letnik ter je izdala dozdaj 4. in 5. številko, s sledečo mnogovrstnostjo:

4. Stvaren je referat J. Hofbauerja „Zur Reform der Lehrerbildungsanstalten in Österreich“, kjer govori najprej o stanu učiteljskem, primerja njegovo duševno delo z delom drugih stanov, pri katerih pa se vzlic temu zahteva višja izobrazba; nato razvija zgodovino učiteljskih statutow ter stavi končno predloge glede predizobrazbe (nižja gimnazija ali realka) in glede učiteljskih samih, ki naj bodo v vsakem oziru brez pogrška, moderen, v obliki popoln stvor, ki združuje v sebi vse, kar napravlja učiteljsko izobrazbo vzorno“ Po dovršitvi učiteljskega bodi frekventantom odprta pot na vseučilišče! Koncem referata je 12 tez, ki so se vročile tudi c. kr. naučnemu ministrstvu. — Obravnavo pesmi „Andreas Hofer“ je sestavil Fritz Aschenbach (izšla je tudi v posebni knjigi) po vseh pravilih znane metodike in formalnosti. — Spis „Die Gestaltung des propädeutischen Turnens auf der Unterstufe“ je zanimiva skica iz metodike telovadbe.

5. Vsebina te številke je zelo mnogovrstna. V „Fortbildung“ je kritika na lahko-miselno diskreditiranje učiteljske izobrazbe in njegovega stališča v družbi, kakor to isto zastopajo „Blätter für den Abteilungsunterricht“. — Th. Franke razvija misli in stavi predloge pod naslovom „Wie pflegt die Volksschule das Staatsbewußtsein?“ — Kot nadaljevanje temu spisu pa dela lepo red Lühmannov: „Welche Stoffe aus der Bürgerkunde sind in der Volksschule zu berücksichtigen, und wie sind sie zu behandeln?“ Tu pripoveduje najprej o bistvu predmeta, o učnem principu in o snovi, ki jo specificira na druge šolske predmete, in končno o obravnavi omenjenih učnih momentih. — Kratka pa točna je E. Teller-jeva črtica: „Wie man in einfachen Schulverhältnissen mit möglichst von den Schülern hergestellten physikalischen Apparaten sichere und klare Unterrichtsergebnisse in Naturlehre erzielt“. — „Das Tischmesser“ in „Teich und Bach“ sta izvedeni učni sliki za nazorni nauk na nižji stopnji; bili bi morebiti še boljši, če bi jo izvedli otroci, ne pa formalne stopnje. — Aktualni članek „Zur Fortbildung der jungen Lehrer“ pa pedagoški drobtini

„Der eigene Schulort im geschichtlichen Unterrichte“ in „Hausierer in der Schule“ zaključuje ta zvezek.
Pav. Flerè.

Roland, Monatschrift für freiheitliche Erziehung in Haus und Schule, je list, ki ga ureja H. Scharrelmann in izdaja „neka“ zveza bremenskih učiteljev. Ta eden najmodernejših pa najradikalnejših pedagoških listov prinaša v letošnjih številkah sledečo vsebino:

1. „Vom goldenen Mittelweg“ označim najlažje z zadnjim spisovim stavkom: „Resnica leži v sredini! — Ta modrost je tako poceni, da bi me bilo sram, če bi s tem krošnjari! — V odstavku „Werkunterricht“ primerja A. Gerlach delavni pouk s poukom v delavnicah. Pri reformiranju šole se boji, da se polasti stara šola znanosti delovnega pouka ter ga vpreže takorekoč pred svoj voz; ker tako bi dobila stara šola le novo tabelo, novo navodilo. Nadalje opozarja na nevarnosti, ki jih ima v sebi tak delavni pouk, če ga obravnava nepraktičen učitelj po nepraktičnih navodilih; zlasti pa, če bi se polagala nanj vrednost tam, kjer je nima. — Spis „Rhythmische Gymnastik“ pogovarja metodo E. Jaques Dalerose in gimnastiko sploh. „Der heutige Stand des konfessionslosen ethischen Jugendunterrichts in den Kulturländern“ je poročilo tako naslovljenega referata g. Höfta. Izvleček v mali opazki je prinesel let. „Popotnik“ v 3. številki. — Ljubezniva je črtica iz duše otrok z globokim pogledom vanjo z naslovom „Bei der Arbeit“. — Ostali del te številke je posvečen temeljitim razgovorom o novih vzgojnih in metodičnih knjigah in šolski politiki.

2. V Wirklichkeitsunterricht pogovarja F. Gansberg temeljito našnjo nazornost, ki stoji tolikrat na slabih nogah ter kaže na nekaterih kratkih primerih, kako naj se nazornost uporablja. — J. Röhr kaže v „Idee und Handarbeit“ namen ročnega dela, o njegovi nalogi, kako in s čim naj se oživetvarjajo ideje, kako naj postajajo, ki so dosti žive v resnici, po svoji moči predstave s pomočjo snovi. Ideje, ki so vsebina delovnega pouka na nižji stopnji, naj bodo vzete trajnemu polju otroškega življenja:

1. otroški igri;
2. opazovalnemu življenju otroka;
3. miselnemu življenju pouka

Na koncu še dodaja skico postopka pri delavnem pouku. — „Auf dem Wege zur freien Bildbetrachtung“ govori umetnik učitelj Fritz Jödl o uvedbi v umetnost v šoli; ne tako, kakor se dostikrat čita: „Umetnost v šolo!“ pa ostane pri klicu, ampak obrazloži vse momente, ki govore za — in v novem odstavku „Morgenrot“ pove tudi, kako naj se obravnava Hangova slika „Morgenrot“. Obravnava! Ne; otroci opazujejo in Fritz Jödl zapisuje kar njih opazke: mnogoterne, otročje, pa ostre in odkrite. Tupatam . . . pa kaj bi opisoval ves postopek! Učitelj-umetnik je med otroki ter jih navaja k opazovanju. —

Ostali del te številke je zopet posvečen šolski politiki in samoizbrazbi v pismih in odgovorih, pogovorom knjig itd.

3. „Scheinbares und echtes Erleben“ je psihološka črtica iz Scharrelmannovega peresa in v njegovem stilu z globokim vpogledom. — V „Erfahrungen bei Inspektionen“ govori P. A. Dufrenne o stvarnem pouku in kako malo stvarnosti je pri skušnjah. Praktično govori v odstavku tehtno besedo reformi skušanja. — „Aufsatzgedanken“ so vtiski iz spisovnih ur pa — Scharrelmann razvija naprej svoje misli, utrja svoje predloge, izpopolnjuje svojo metodo. — Spis „Bei der Arbeit“ je učna slika iz domovinoznanstva; ne morebiti učna slika s svojimi obligatnimi vprašanji in odgovori, ampak učna slika, tako polna veselja do dela, pa otroškega duha, da se ne čutiš čisto nič v šolski sobi, ne dihaš njenega zraka . . . tam v bremenski luki

si, pa gledaš, kako nalagajo ladjo, jo pripravljajo za odhod . . . in . . . Slika: polna opazovanja in polna religioznosti, polna produktivnosti pa polna pouka, ki nikjer ne vidiš, nikjer vsiljivo ne čutiš.

Prav na tak način sta tudi J. Rohrovi črtici: „A. Zwei Versuche kindlicher Darstellung schwieriger Vorgänge“ in „B. Zum Erzählen. Wie der Wind mit dem Auto um die Wette lief“ pod zaglavjem „Aus meiner Studienmappe“. — V skici „Blumen am Fenster“ nadaljuje Fritz Jödl uvajanje učencev v umetnost, zbuja jim čut za umetnost, pa pripoveduje, kako so storili to pravzaprav sami. — Književna poročila pa razgled zaključujeta vsebino. Pri razgledu bi omenil, da sta me zlasti zanimali „Ästhetischer Papismus“ in „Student und Volksbildung“, — zakaj, si lahko vsak misli.

Naroča se Roland pri Alfr. Janssensu v Hamburgu (Spitalstr. 12) ter stane polletno 2 Mk; — za nas 3 K. Pav. Flère.

Monatshefte für Pädagogik und Schulpolitik ima v I. četrt. tretjega letnika v posameznih številkah sledečo vsebino:

1. Kot prvi spis „Der Wert der Naturwissenschaft für die Erziehung (W. Rasmussen)“ je končni odstavek knjige „Študij narave v šoli“ (Naturstudiet i Skolen, Nordisk Forlag 1909), predstavljen za M. l. p. u. S. O vrednosti pouka v prirodoznanstvu na vzgojo je pač prepričan vsakdo in iz odstavka omenim le nekatere točke, ki so posebne važnosti: Prirodoznanstvo ima veliko vrednost v tem, da da možnost vaditi otrokove zmožnosti k dvomu in kritiki prav tako ko druge oblike mišljenja. In potem, ko pospešuje prirodoznanstvo na ta način čustveno delovanje in mišljensko zmožnost v ožjem smislu, je dragoceno sredstvo, da se vadi učence v racionalnem raziskavanju. Ker pa zahteva vsako raziskavanje fantazijo ter je razvoj fantazije v zdravi smeri zelo važno, je tudi v tem oziru neposredno opazovanje narave velike vrednosti. Velik je tudi vpliv naravinega opazovanja na n ravni čut otroka. Tudi v duševnem oziru vstvarja prirodoznanstvo resnici odgovarjajoče shvatanje bitja, in šola mora dati po možnosti racionalni splošni pouk, ki obsega pravtako materialno kot imaterialno v bitju. In prirodoznanstvo kot podlaga za racionalni splošni pouk pospešuje človekovo zmožnost, da obvlada življenje in si ustvarja nove življenske posesti. — Odstavek seveda ne kaže celote, pač pa dosega svoj namen, namreč da prispeva k pravilnemu razumevanju prirodoznanskih ved.

„Das erste Schuljahr nach den neuesten Reformbestrebungen“ Wilhelma Rixa je vsestransko stvarno obravnavana snov, kakor jo naznanja naslov; najprej celotno, potem v posameznem oziru kot: 1. nazorni nauk; 2. predstavljalni pouk; 3. pisemsko čitanje, kjer govori zlasti o principu abecednika in njegovih zahtevah. Kratko označena je snov spisa: Nazor bodi bolj kot doslej temelj vsega spoznanja; samostojnost otrok naj se potisne v ospredje; učenje čitanja naj se malim olahkoči! — Kot časovna slika se nam kaže „Unsere Lehrerbildungsanstalten“, ki je stvarna kritika teh zavodov. — Bogata na vsebini sta predelka „Hinweise und Glossen“ in „Literatur-Bericht“.

2. „Die Zucht nach G. F. W. Hegels pädagogischen Ansichten“ (prof. dr. Fr. Hemam) kaže Hegla v novi luči ter določa velikemu filozofu odlično mesto med velikimi pedagogi, kar je takorekoč samoobsebi umljivo. Kot poskus Heglove pedagogike si je vzel pisatelj njegove misli o disciplini ter jih obrazložil v teh zanimivih napiskih. — „Störungen des Sprech- und Schreibmechanismus“ E. Zühlsdorffa je poljudno pisana znanstvena razprava o zmožnosti in funkciji govornega in pismenskega mehanizma, o motenju vsled nastalih anatomskega prememb kot sensorična ali motorična afazija in motenju funkcijonealne vrste. — W. Billing opozarja v „Der Chemieunterricht und seine Gefahren“ na znane nevarnosti

in kako se jim je izogniti. — Aktualna časovna slika je „Die Kinderarbeit in Österreich“, sestavljena po tabelah c. kr. delavskostatističnega urada v trgovinskem ministrstvu, katerih številke in odstotki govore naravnost grozne podatke o socialni bedi, o pomanjkanju zmožnih delavskih moči in iz teh vzrokov o žalostnem zdravstvenem stanju šolskih otrok, ki se morajo ukvarjati z drugim delom poleg šolskega. Pač res: „Toliko se govori o zlatih mladih dneh, v katerih naj uživa otrok pravljčni sen življenja. Kaj naj sanjajo mali, ki — kakor kaže tabela X. — morajo biti tako pri delu na teden 40 do 60 šolskih in delavnih ur, ali oni 247⁰/₁₀₀ delajočih otrok, ki imajo na teden nad 60 ur?“ — Druga časovna slika je primera „Galizien und Schweden“ kot odgovor L.-jev na izvajanja dr. Hans Kleinpetra o koroških šolskih predlogih. Tudi v „Hinweise und Glossen“ zavzema koroška šolska reforma svoje mesto poleg drugih zapiskov.

3. V „Der Zusammenhang der Arbeitsbewegungen mit den geistigen Strömungen im Leben der Gegenwart“ se peča Erich Hylla z bistvom principa po uvedbi telesnega dela poleg duševnega v šolo ter govori obširno o raznih vzrokih tega principa. Kot take posebno navaja filozofično strujo „pragmatizma“, ki pripravlja s svojim principom, naj se vzgaja ljudi, da bodo misleč delovali, naravnost delovno vzgojo. Ravno tako pripravlja tla ti vzgoji moderna psihologija s svojim pojmovanjem razmer, da se je izobrazila k psihologiji brez duše ter dobila tako tesne stike s telesnim življenjem. Za pedagogiko je dobila posledica priznavo, da ni pristojen posamezni obravnavi niti duh niti telo. Vstala sta skupno razvojno-zgodovinsko in se razvijata vsled tega tudi individualno skupaj. Vzgoja torej nima pravice, da vzgaja organizem na več straneh. Drugi vzrok je psihološki voluntarizem, ker poleg inteligence je nastopila kot enakopravno volja: poleg predstav so se postavila volji neka dejanja; in zato se vsiljuje v pedagogiki tudi psihološki voluntarizem k močnejšemu upoštevanju voljenskih dejanj v vzgoji, k vaji volje za duševno-telesnim delom. Kot tretji vzrok iz psihologije navaja razne motorične vsebine in njih pomen. Menda najmočnejši stik z reformiranjem šole pa ima današnji individualizem. Individualistično naravnan čas zahteva več prilike za izobrazbo in vzgojo telesnih zmožnosti in sposobnosti, zahteva, da vstopi tudi delo v krog vzgojnih faktorjev. Seveda ni to samo telesno delo, tudi duševne zmožnosti se morajo razvijati v njem in po njem. Dokler ima vzgoja vpliv na človeka, ga mora navajati k „celeumu delu“, k delu, kjer sta vdinjena enako duh in telo, s čemur se pospešuje ves organizem. Nadalje pogovarja prirodoznansko-tehnično tendenco naše dobe ter njen vpliv na celotno življenje in na vzgojo posebe. Pa še drugi so pospešujoči momenti našega časa. Vedno bolj doni v nas kot spodnji ton hrepenenje po premaganju golega intelektualizma. Danes poznamo že nevarnost, ki jo tvori „hipertrofija možgan“. — Velik korak napredka in mogočen moment, ki govori v prilog telesnemu delu v vzgoji, pa je umetniško gibanje in zahteva po vzgoji k produktivnosti. — Tako se kaže vsepovsod veselo znamenje razumevanja, da je razvoj moči in sposobnosti v otroški dobi veliko naravnejši s telesnim delom, kakor pa z golimi duševnimi vajami, ki se morajo v poznejših letih itak zanemarjati. — To so glavne misli tega sestavka, v katerem ne gleda pisatelj reformatorev kot ljudi, ki so se navzeli mode in ki nočejo pravzaprav drugega, kakor povzdigniti s svojimi nazori in njih uresničenjem le sebe.

Rihard Köhler razpravlja v zanimivem tonu in na mnogih primerih obravnavo metamorfoze žuželk v šoli. Strogo vzeto spada ta snov bolj v področje meščanskih in srednjih šol, a našel bo dobre migljaje v razpravi vsak učitelj, ki se hoče zavedati važnosti, ki jo ima obravnavo metamorfoze tudi v najmanjšem obsegu na premišljevanje, ker predmet je eden tistih, ki dovoljuje vpogled v vsemoč narave in je izvrsten pripomoček k pravilni nravno-verski vzgoji. — Prostor za „čarovne slike“ izpolnjuje izvrstno stvaren članek urednika L. „Fortschrittliche Schulreform“. —

Kot dvomesečno prilogo imajo letos M. f. P. u. S. „Die Mittelschulreform“, ki jo ureja prof. dr. Hans Kleinpeter. V dveh štev. pa, ki sta izšli dozdej, je posvečen izključno srednjemu šolstvu le članek „Die Gestaltung des physikalischen Unterrichtes nach Einführung der Schülerübungen“, druga vsebina pa se nanaša največ na koroški šolskoreformski predlog, katerega znan vnet zagovornik je dr. Kleinpeter. Tu v svojem listu ima odprto polje za polemiko zlasti proti M. f. P. u. S. — Razprave so zanimive in aktualne. Pav. Flerè.

Šolske in učiteljske vesti.

Odlikovanja ljudsko- in meščanskošolskega učiteljstva na Avstrijskem v letu 1910. Zlati zaslužni križec s krono je dobilo 8 meščanskošolskih ravnateljev in 1 mešč. učitelj (okr. šol nadzornik), zlati zaslužni križec 11 nadučiteljev in 1 učitelj, naslov cesarskega svetnika 1 meščanskošolski ravnatelj (okr. šol nadzornik) in naslov ravnatelja 51 nadučiteljev.

Novi šolski zakon v Belgiji. Belgijska zbornica je sprejela nov šolski zakon, ki stopi v veljavo leta 1914. Belgijsko šolstvo je bilo doslej v klerikalnih rokah in je bilo treba korenite izpremembe. Sprejeti zakon bo šolske razmere vsaj deloma izboljšal, šolska dolžnost je do 14. leta, delo je do te dobe otrokom prepovedano. Obisk ni obli-gaten, pač pa mora oblast vplivati z moralnim pritiskom na ljudstvo.

Ljudskošolski učitelj — doktor filozofije. Dne 16. februarja je bil promoviran na krakovskem vseučilišču za doktorja filozofije učitelj Henrik Kanarek. Vztrajni učitelj se je pripravljajl privatno za gimnazijsko maturo in nadaljeval študije na krakovskem vseučilišču. Temu promoviranemu učitelju so po 13letnem službovanju na ljudski šoli v Krakovu pri zadnji seji mestnega šolskega sveta le s težavo podelili definitivno mesto. Kolega dr. Kanarek hoče tudi z naprej ostati na ljudski šoli.

Zakaj v Galiciji ljudsko šolstvo propada. Nepopolna in nezanesljiva je galicijska šolska statistika, kljub temu pa nam daje sliko ljudskega šolstva. 5002 šoli ima Galicija, treba jih je še najmanj 1500. Vsakoletni prirastek šolo obiskujočih otrok ne dosega splošnega prirastka šoloobveznih otrok. 560 000 otrok je vsako leto brez pouka. Mnogo otrok je sicer vpisanih v šolo, v resnici pa je ne obiskujejo ali pa nič ne napredujejo. To je krivo, da se strašno število 3,380.000 analfabetov ne krči znatno (na leto samo za 30.000).

Ljudske šole širijo prosveto na precej nizki stopnji, saj je vsega skupaj le 623 šol trirazrednih in višjih, 3.175 pa jih je najnižje vrste, enorazrednih, znotraj in zunaj siromašnih. Izmed vpisanih otrok zapušča šolo vsako leto 30 do 50.000, ki se niti čitati niso naučili. GL.

Izplačevanje učiteljskih plač na Češkem v nevarnosti. Vlada ni priporočila v sankcijo zvišanja čeških deželnih doklad in s tem je v nevarnosti izplačevanje učiteljskih plač. Na češki strani se trdi, da tako daleč ne sme priti, kajti to bi pomenilo poleg gmošne škode učiteljstva tudi zmago Nemcev.

Nemško učiteljstvo proti šolskemu predlogu dr. Steinwenderja. Glavni odbor nemškega deželnega učiteljskega društva na Češkem je nastopil proti znanemu šolskemu predlogu dr. Steinwenderja, v katerem vidi jako nevaren in poguben napad na narodno šolstvo. Nemci sami bi imeli največjo škodo, če bi obveljal ta predlog, kajti po splošnem propadu narodne izobrazbe, ki bi sledil tej reformi, bi imeli Nemci še težje stališče v borbi z ostalimi avstrijskimi narodi. Steinwenderjev predlog je treba odločno zavreči iz narodnostnih in kulturnih ozirav.

Višješolski vestnik.

Frekvenca avstrijskih univerz v zimskem tečaju 1910/11. Število rednih in izrednih slušateljev:

Univerza	Podavalni jezik	teologov	juristov	medicincev	filozofov	Skupno število
Dunaj	nemški	239	3917	2410	3170	9736
Inomost	nemški	381	307	274	326	1288
Gradec	nemški	95	1023	449	496	2063
Praga	nemški	49	308	400	587	1844
Praga	češki	119	1958	801	1554	4432
Lvov	poljski	356	2986	429	1053	4824
Krakov	poljski	85	1404	556	1263	3308
Černovice	nemški	176	647	—	344	1167
Skupaj		1500	13050	5319	8793	28662

Rednih slušateljev je 23736, ostali so izredni.

V skupnem številu so tudi vštete slušateljice: teh-le je 2224 (od teh spet 949 rednih). 453 slušateljic obiskuje medicinska, 1771 filozofska predavanja.

Podavatelj je na univerzah 1505. Od teh je rednih profesorjev 508, izrednih 183, izven profesorskega kolegija stoječih 103, privatnih docentov in suplentov: 638, lektorjev in učiteljev 71.

Bogoslovne fakultete štejejo 100, pravoslovne 225, medicinske 540 in filozofske 640 podavatelj.

K univerzam se še štejejo državni teološki fakulteti v Solnogradu in v Olo-mucu ter samostojna evangelijska bogoslovna fakulteta na Dunaju.

Poljaki si snujejo svobodno poljsko vseučilišče v Parizu, na katerem se bo izobraževala poljska mladina, ki ne more iz kateregakoli vzroka studirati doma v Avstriji, na Nemškem ali Ruskem. Učitelji bodo večinoma Poljaki, toda tudi nekaj francoskih profesorjev bo predavalo na njem. Szk.

Število srednjih šol v Avstriji.

a) Gimnazije: 190 državnih, 1 deželna, 2 mestni, 13 zasebnih in 15 samostanskih. Skupaj 221.

b) Realne gimnazije: 30 državnih, 5 deželnih, 5 mestnih in 6 zasebnih. Skupaj 46.

Glede učnega jezika je: 126 nemških, 52 čeških, 55 poljskih, 6 rusinskih, 7 italijanskih, 6 srbo-hrvaških, 4 slovensko-nemških, 3 nemško-rusinski, 2 nemško-romunski, 2 nemško-češki, 1 nemško-poljska, 1 nemško-italijanska, 1 nemško-ital.-slovenska, 1 nemško-rusinska-romunska in 1 slovenski zavod.

Le 5 zavodov šteje samo nižje razrede.

c) Realke: 112 državnih, 30 deželnih, 3 zasebne in 1 mestna. Skupaj 46.

č) Reformirane realke: 2 državni.

Pet zavodov šteje samo nižje razrede.

Glede učnega jezika je: 81 nemških, 45 čeških, 13 poljskih, 4 italijanski, 2 hrvatska in 1 slovenski zavod.

d) Srednje šole za deklice, 59 licejev, 13 višjih deklških šol in 14 deklških gimnazij. Skupaj 86.

Glede učnega jezika: 46 nemških, 13 čeških, 18 poljskih, 3 italijanski, 2 rusinska, 2 romunsko-rusinska in 2 slovenska zavoda. (Ljubljanski mestni deklški licej in mestna cesar Franc Jožefova višja deklška šola.) Vzdržujejo pa te zavode: mesta 19, samostani 11, dežele 1, vse ostale pa zasebniki in društva.

Počitnice na srednjih šolah, naučni minister je odločil, da se glavne počitnice na srednjih šolah, ženskih licejih, na učiteljskih pripravnicah, trgovskih in pomorskih šolah tako uredi, da trajajo od 16. julija do 15. septembra. Da se pa dobi potreben čas za zrelostne izpite in pa sprejemne izkušnje, zato se bo šolsko leto na vseh teh zavodih končalo že začetkom julija.

Šolstvo na slovanskem jugu.

Socialno-demokratsko vseučilišče na Bolgarskem. Socialno-demokratska stranka na Bolgarskem je sklenila ustanoviti lastno vseučilišče v Sofiji. Rektorji bi bili dr. Rakowski, Sakayov, dr. Radrov in H. Hristov.

Srbski minister prosvete je imenoval 9 Čehov Sokolov kot učitelje telovadbe na srednjih šolah. Sok.

Razne vesti.

Češka šolska Matica je imela začasa svojega 30 letnega obstanka 16,213.000 kron dohodkov in 15,702.000 kron izdatkov. Premoženje društva znaša pol milijona kron brez rezervnega in penzijskega zaklada. „Ustredni matice školska“ pa je imela samo v letu 1910 1,298.062 kron dohodkov in 1,298.837 kron stroškov, primanjkljaj 774 kron 82 vin. so pokrili iz čistega premoženja Matice, ki znaša natanko 511 198 kron 2 vin.; različni fondi pa znašajo 2,616.899 kron 62 vin. V preteklem letu je Matica prispevala za češke šole Komenskijevega društva na Dunaju 15.550 kron. Krajevnih organizacij ima 679 ter vzdržuje 144 ljudskih, srednjih šol ter otroških vrtcev s 14 072 učenci. Češka šolska matica more res s ponosom zreti na svoje 30 letno delovanje, kakor tudi na požrtvovalnost češkega ljudstva.

Štiri milijone dolarjev za japonsko vseučilišče. Kakor poročajo listi iz New Yorka, je zapustil milijardar Carnegie japonskemu vseučilišču Wasada v Tokiu 4 milijone dolarjev. To darilo utemeljuje Carnegie s tem, da se je potegoval grof Okana, ustanovitelj vseučilišča, opetovano za mir. Podobno darilo petrolejskega kralja Rockefellerja je vseučilišče svoje dni zavrnilo, ker so bili z darilom v zvezi razni pogoji, ki so se tikali verske vzgoje.

Slovanski jeziki na vseučilišču v Rimu. Belgradska „Samouprava“, ofiziozni list srbske vlade, javlja, da se na vseučilišču v Rimu s prihodnjim šolskim letom osnujejo stolice za razne slovanske jezike. V prvi vrsti se ustanove stolice za učenje srbskega in ruskega jezika.

Nova dežela demantov. Kakor poroča „Daily Chronicle“ iz Vanconverja so našli v angleški Kolumbiji med Granize Creekom in Princetonom toliko demantov, da se izplača njih iskanje. Bajle leže demanti v podobnih skladih kakor v Južni Afriki.

Zakon, kako se imajo oblačiti moški in ženske, so napravili skrbni očetje ameriške države Nova Karolina. Moda se pogostoma menja ter je pri tem tako draga,

da provzroča velike nepotrebne stroške ter je pravi atentat na žepe očetov. Zakonski predlog zahteva, da se enkrat za vselej točno določi kroj za obleko moških, ženskih in otrok, in to brez ozira na imetje in družabni položaj posameznika v državi.

Mala poročila.

Skupno poučno potovanje slov. učiteljev in učiteljic o velikih počitnicah 1911.

Na poziv, ki ga je objavila Slovenska Šolska Matica pod gorenjim naslovom v vseh slov. šolskih listih, se je oglasilo dozda 34 udeležencev, dam in gospodov, vsakih blizoma polovica. Ni sicer veliko to, osobito, ker so se nekateri oglasili samo pogojno. Toda za prvi poskus jih bode menda moralo biti dovolj. Morebiti pa se še kdo oglasi. Samo ne prepozno, prosim, ker bo treba poskrbeti še marsičesa in tu bo treba vedeti, koliko oseb?

Predlagalo se je, naj izpustimo Bled in Bohinj, ki sta neki itak že vsakemu znana. Je-li res? Le kar na morje! pravi jo — to nam je novo. Pa dobro! Kdor je za to, naj se oglasi z dopisnico! Večina naj odloči!

Podrobni načrt se objavi pozneje. Bržčas nastopimo potovanje 20. avgusta.

Na snidenje!

H. Schreiner.

Slovenska Šolska Matica izda leta 1911 petero knjig in sicer:

1. Pedagoški Letopis XI., ki bo obsegal poleg drugih člankov in poročil spis dr. Fr. Milčinskega o otroškem varstvu.

2. Zrakoplovstvo. Prof. Zupančič v Gorici je opremil svoj izboren spis z mnogimi lepimi ilustracijami raznih sistemov in mož, ki so si pridobili zasluge na aviatičnem polju

3. Zgodovina Slovencev (nadaljevanje). 3. zaključni snopič slika naš narodni in kulturni preporod v 19. stoletju.

4. Šola in dom, 3. (zaključni) snopič.

5. Lavtarjevo ukoslovje računanja (nadaljevanje), 3. snopič.

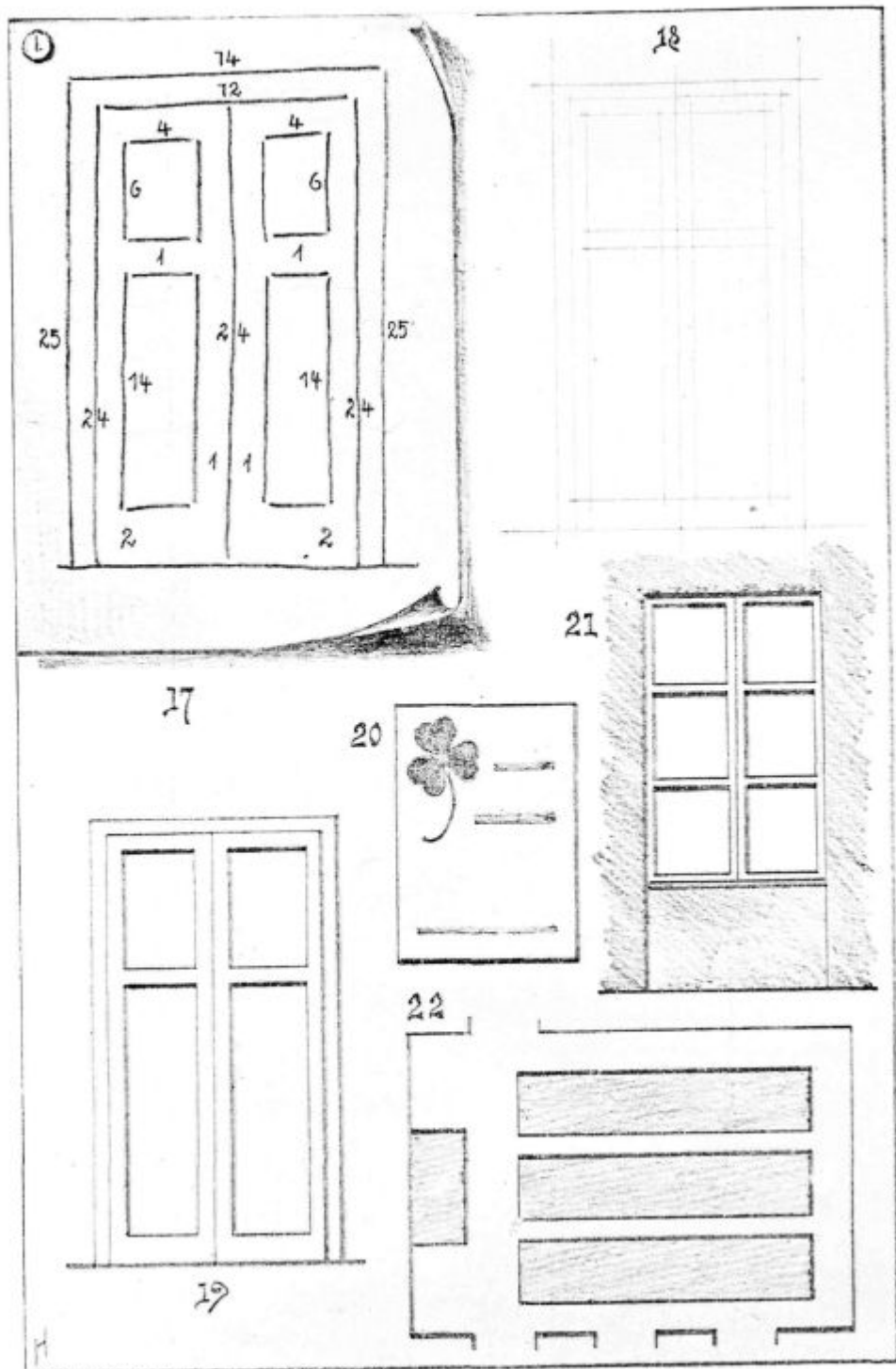
Odbor Slovenske Šolske Matice je sestavil deloma načrt tudi za prihodnja leta. Izdati namerava „Ustavoznanstvo“, „Slovenski metuljar“ (z ilustracijami v barvah), „Botaniški ključ za določevanje rastlin“, „Zemljepisni pouk“, „Telovadne igre (s pesmicami) itd. Ti spisi so deloma že pripravljeni, deloma pa je odbor zaradi njih v dogovoru z gospodi pisatelji.

V drugi polovici avgusta in prvih dneh septembra l. l. priredi Slovenska Šolska Matica počitniško potovanje na jug. Doslej se je prijavilo nad 30 udeležencev.

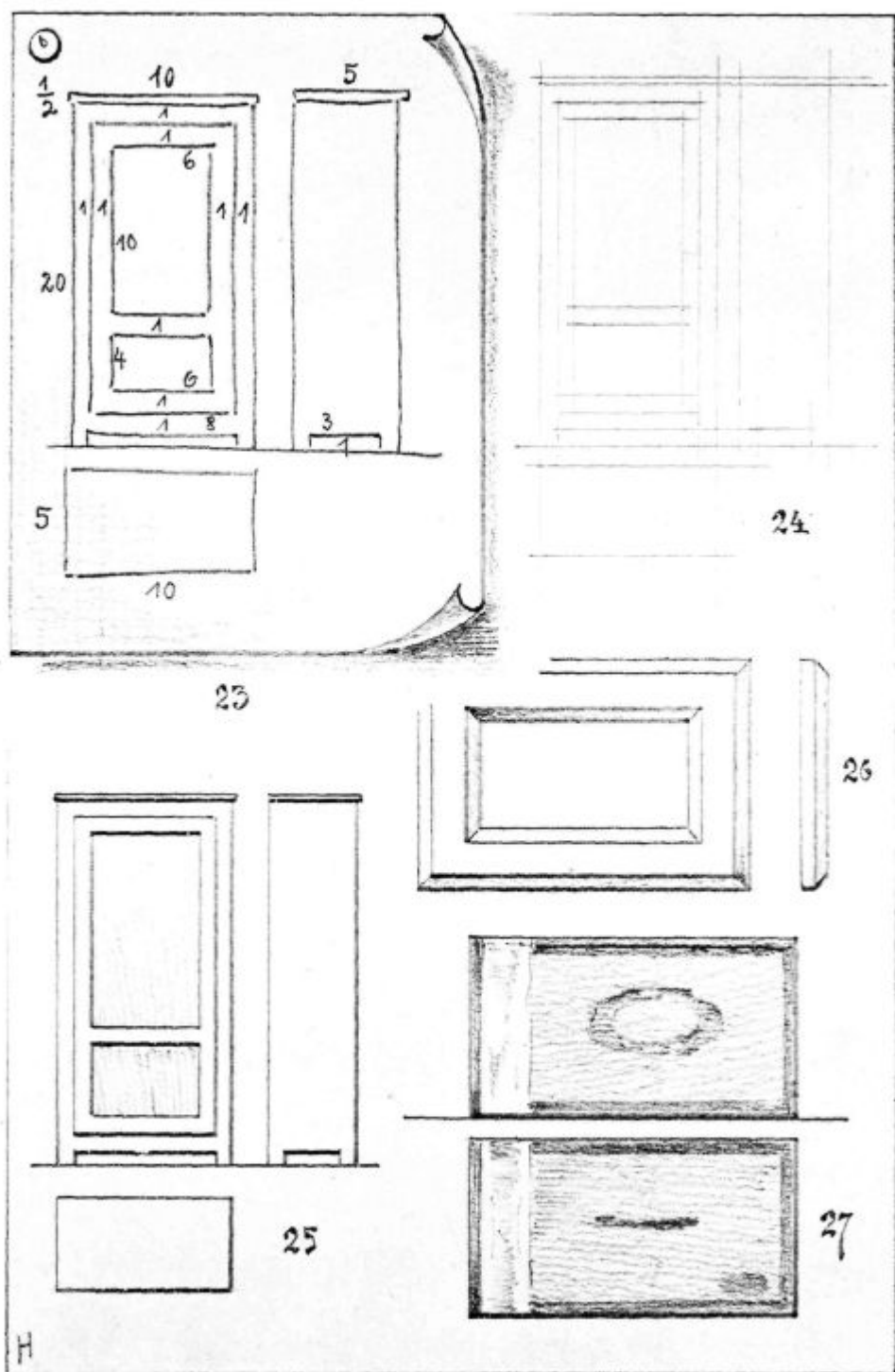
Slovenska Šolska Matica namerava izdati zbirko vzornih prigodnic, pesmi za otroške deklamacije. Uredništvo te zbirke je prevzel dr. Fr. Ilešič. Kdor želi sodelovati z nasveti in prispevki, naj jih pošlje naravnost gospodu uredniku.

Pivko.

K članku „Risanje in rokotvorni pouk“.

K članku „Risanje in rokotvorni pouk“.

Učiteljska tiskarna,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom,

Ljubljana, Frančiškanska ulica 8

S
v
o
j
i
k

s
v
o
j
i
m
!!

Priporoča slavnim krajnim šolskim sve-
tom, šolskim vodstvom in učiteljstvu :

uradne tiskovine
: iz svoje zaloge. :

Cenike pošiljamo na zahtevo zastonj. : Po-
strežba točna. : Tudi vse tiskovine za župan-
stva ima tiskarna po zmernih cenah v zalogi.

Tiskarna sprejema vsa v tiskarsko stroko
spadajoča dela ter jih izvršuje okusno in
: po solidnih cenah. :

Tiskovine v enobarvnem in večbarvnem
tisku. : Tiskanje muzikalij in časopisov.

: **LITOGRAFIJA** :

IN

: **STEREOTIPIJA** :

Telefon št. 118. : Poštna hran. št. 76.307.

S
v
o
j
i
k

s
v
o
j
i
m
!!

RAZPIS NATEČAJEV.

□ □ □

Učiteljske službe.

Štev. 318.

Na petrazredni ljudski šoli na Vidmu je stalno oziroma provizorično popolniti mesto učitelja oziroma učiteljice z dohodki III. plačilnega reda.

Prošnje za to službo je vlagati po službenem potu pri krajnem šolskem svetu na Vidmu do 29. aprila 1911.

Okrajni šolski svet v Brežicah, dne 29. marca 1911.

Štev. 271/11/P.

Na šestrazredni ljudski šoli pri Sv. Vidu blizu Ptuja se stalno namesti učiteljska služba z dohodki po III. krajnem razredu in s prostim stanovanjem obstoječih iz 2 sob, kabineta, kuhinje, kleti in drvarnice.

Prosilci za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 20. maja 1911 pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Vidu.

Dokazati je znanje obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet Ptuj, dne 4. aprila 1911.

Predsednik:

Dr. Netoliczka s. r.

Štev. 419/11/P.

Na štirirazredni ljudski šoli v Zavrču se stalno ali začasno namesti služba učitelja in stalno služba učiteljice z dohodki po III. krajnem razredu in s prosto izbo.

Prosilci in prosilke za ti mesti naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 20. maja 1911 pri krajnem šolskem svetu v Zavrču.

Dokazati je znanje obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet Ptuj, dne 4. aprila 1911.

Predsednik:

Dr. Netoliczka s. r.

